

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**Харків
2025**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ І
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ І ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**для студентів 1 курсу
денної форми навчання
галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності D 8 «Право»**

**Харків
2025**

Фінансова грамотність і штучний інтелект : навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять для студентів I курсу денної форми навчання галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності D 8 «Право» / уклад.: О. О. Дмитрик, М. І. Дамірчійєв та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2025. 82 с.

Укладачі: О. О. Дмитрик,
М. І. Дамірчійєв,
О.Є. Деменко,
К. В. Єфремова,
А. М. Котенко,
Н. А. Маринів,
Л. В. Товкун,
М. С. Шаренко,
К.Ю. Галинська,
А. С. Овчаренко,
К.Л. Павлуненко,
О. К. Паращенко

Затверджено на засіданні кафедри фінансового права
(протокол № 11 від 26.06.2025 р.)

*Рекомендовано до видання науково-методичною радою
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 10 від 16.06.2025 р.)*

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Загальний розрахунок годин лекцій, семінарських занять, самостійної роботи	5
Опис предмета курсу	7
Програма навчальної дисципліни.....	8
Завдання для практичних занять і самостійної роботи.....	14
Поточний та підсумковий контроль знань студентів.....	59
Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів	60
Критерії оцінювання результатів навчання	60
Шкала підсумкового педагогічного контролю.....	72

ВСТУП

Метою навчальної дисципліни є формування системи теоретичних і практичних знань і навичок, необхідних у сучасному фінансовому середовищі, що швидко змінюється під впливом цифрових технологій та штучного інтелекту; розуміння того, як державне регулювання впливає на фінансові рішення людини, цифрові інструменти й алгоритми їх реалізації; а також розвиток здатності правника аналізувати ризики, захищати інтереси громадян і бізнесу, приймати обґрунтовані фінансово-правові рішення й ефективно діяти в умовах цифрової економіки.

Завдання навчальної дисципліни:

- сформувати розуміння сучасних фінансових, цифрових та AI-процесів, їх впливу на поведінку фізичних і юридичних осіб і держави;

- ознайомити студентів з інструментарієм фінансової, цифрової та правової грамотності, базовими категоріями фінансового, господарського, інформаційного та іншого галузевого регулювання ;

- пояснити повноваження органів, що здійснюють регулювання у фінансовій, валютній, податковій, страховій, пенсійній та інших сферах, а також права й обов'язки громадян та інших учасників відповідних правовідносин;

- розвинути здатність аналізувати проблеми правового регулювання фінансів і ШІ, включаючи ризики цифрової економіки, алгоритмічне ціноутворення, фінансову безпеку, захист персональних даних і протидію шахрайству;

- допомогти набутти практичних навичок застосування законодавства України у сфері фінансів, податків, цифрових технологій та штучного інтелекту під час вирішення юридичних кейсів, підготовки висновків і прийняття рішень.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
		Усього	У тому числі		
			Лекції	Практич-ні, семінарські заняття, колоквиуми тощо	Самостійна робота
Модуль 1. Фінансові й цифрові компетентності громадянина цифрової економіки					
	Тема 1. Рамка фінансових компетентностей дорослого населення України		2	2	2
	Тема 2. Рамка цифрових компетентностей для громадян України		2	2	2
	Тема 3. Штучний інтелект і право		2	2	2
	<i>Разом</i>		6	6	5
Модуль 2. Гроші, ринок і праця: основи правового регулювання					
	Тема 4. Гроші, валюта і ШП: правові виклики цифрової доби		2	2	2
	Тема 5. Ціни й ціноутворення		2	2	2
	Тема 6. Зайнятість населення		2	2	2
	Тема 7. Правові основи господарювання		2	2	2
	<i>Разом</i>		8	8	8
Модуль 3. Особисті фінанси й фінансова безпека: правове регулювання в цифровому світі					

	Тема 8. Особистий бюджет: доходи й витрати		4	4	4
	Тема 9. Податкова грамотність: права й обов'язки		2	2	2
	Тема 10. Фінансове планування		4	4	4
	Тема 11. Вступ до заощаджень та інвестицій		2	2	2
	Тема 12. Банківські депозити й ШІ: персоналізовані умови й цифрові ризики		2	2	2
	Тема 13. Система страхування		2	2	2
	Тема 14. Система пенсійного забезпечення		2	2	2
	Тема 15. Запозичення й кредит		2	2	2
	Тема 16. Кредитна історія і кредитний рейтинг		2	2	2
	Тема 17. Фінансова безпека і шахрайство		4	4	4
	<i>Разом</i>		26	26	26
	Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	40	40	40

ОПИС ПРЕДМЕТА КУРСУ

Галузь знань	Напрямок, освітньо-кваліфікаційний рівень	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин				
			Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота
				всього	у тому числі		
					лекції	практичні	
D 8 Право	перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень	4,0	120	80	40	40	40

Затверджено
на засіданні кафедри
фінансового права
(протокол № 11 від 26.07.2025 р.)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Фінансові й цифрові компетентності громадянина цифрової економіки

Рамка фінансових компетентностей дорослого населення України. Поняття «фінансові компетентності». Мета і структура Рамки фінансових компетентностей дорослого населення України. Міжнародні підходи до формування фінансових компетентностей. Компетентності, що охоплюються Рамкою. Оцінювання фінансових компетентностей. Фінансова поведінка. Роль молоді з високим рівнем фінансової грамотності в розвитку фінансового сектору.

Рамка цифрових компетентностей для громадян України. Поняття «цифрові компетентності». Цифрові навички як складова фінансової грамотності. Європейський стандарт DigComp. Огляд Рамки цифрових компетентностей громадян України. Рівні цифрових компетентностей. Інформаційна грамотність. Захист персональних фінансових даних. Оцінювання цифрових компетентностей. Інструменти самооцінки цифрової грамотності на порталі «Дія.Цифрова освіта».

Штучний інтелект і право. Поняття «штучний інтелект». Відмінність між AI, Machine Learning, Deep Learning. Класифікація ШІ. Функціональний ряд ШІ: (Narrow AI (слабкий ШІ), General AI (загальний ШІ), Superintelligence. Ризик-орієнтований ряд ШІ (заборонені, високий, обмежений, мінімальний ризик). Системи ШІ за рівнем автономності: асистивні (підказуючі) системи; автоматизовані (приймають рішення за заданим правилом); автономні (самостійно аналізують, навчаються, приймають рішення).

Міжнародні ініціативи і стандарти регулювання ШІ. AI Act (ЄС, 2024): регламент для штучного інтелекту, що застосовує ризик-орієнтований підхід. GDPR: захист персональних даних у контексті автоматизованих рішень. Рекомендації ЮНЕСКО (2021): етичне ШІ. Рамкова конвенція Ради Європи про ШІ (2024): гарантії дотримання прав людини

при використанні ШІ. Глобальне партнерство зі штучного інтелекту (GPAI). Дорожня карта з регулювання штучного інтелекту в Україні.

Модуль 2. Гроші, ринок і праця: основи правового регулювання

Гроші, валюта і ШІ: правові виклики цифрової доби. Зміст та еволюція грошей. Функції грошей. ШІ і його вплив на функції грошей (міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб накопичення, світові гроші). Форми грошей. Вплив цифрових технологій і ШІ на форми грошей: готівкові, безготівкові, електронні, цифрові та ін. Їх переваги й недоліки. НБУ як регулятор функціонування грошової системи в умовах цифрової трансформації. Цифрова гривня. Автоматизація грошових транзакцій: ШІ у платіжних системах.

Поняття «валюта». Конвертованість валют і золотовалютні резерви. НБУ як гарант стабільності національної валюти (відсоткова ставка НБУ, офіційний курс національної валюти). Курс валют: механізм формування і причини змін (попит/пропозиція, економічні новини, політична нестабільність, рішення НБУ). Валютні обмеження. Автоматизовані системи виявлення підозрілих валютних операцій. Відповідальність за дії штучного інтелекту у сфері валютних операцій.

Ціни й ціноутворення. Ціна й види цін. Загальна характеристика системи цін і функції ціни як економічної категорії. Сутність процесу ціноутворення, принципи ціноутворення. Вплив попиту й пропозиції, конкуренція й монополія. Сутність, методи і способи формування ціни і цінової політики. Структура відпускної ціни виробника продукції, сутність основних методів ціноутворення, знижки. Формування цін у сфері послуг. Ціни внутрішнього й зовнішнього ринків.

Державне регулювання ціноутворення в Україні. Ціноутворення в епоху цифрової економіки. Алгоритмічне динамічне ціноутворення (Airbnb, Amazon, Uber). ШІ, Big Data, ціна: взаємозв'язок і сучасні проблеми. Нові підходи до контролю за алгоритмічним ринком.

Зайнятість населення. Форми зайнятості населення в Україні. Наймана праця (трудовий договір, контракт, гіг-

контракт). Самозайнятість у формі незалежної професійної діяльності. Фріланс як діяльність фізичної особи за цивільно-правовими договорами (договір підряду, договір про надання послуг тощо). Неформальна зайнятість. Види винагороди залежно від форми зайнятості. Заробітна плата, її структура. Винагорода за цивільно-правовими договорами. Відпочинок і відпустка. Безробіття й допомога по безробіттю. Отримання статусу безробітного. Державні соціальні гарантії в контексті безробіття населення. Державна служба зайнятості й центри зайнятості, їх роль у сфері зайнятості населення. Застосування штучного інтелекту у виборі форми зайнятості, пошуку роботи.

Правові основи господарювання. Господарська діяльність, її об'єкти й суб'єкти. Підприємництво. Форми ведення господарської діяльності, її види. Обмеження у веденні господарської діяльності. Державне регулювання господарської діяльності. Монопольне становище. Вимоги до реклами. Ефективність реклами. Соціальна відповідальність бізнесу. Цифрові технології для ведення бізнесу.

Модуль 3. Особисті фінанси й фінансова безпека: правове регулювання в цифровому світі

Особистий бюджет: доходи і витрати. Особистий бюджет. Мета особистого бюджету. Джерела і класифікація доходів. Активний та пасивний дохід. Значення і наслідки легального й нелегального доходу. Постановка фінансових цілей та стратегії доходу. Особисті витрати, їх класифікація і структура. Фіксовані, змінні, непередбачувані, імпульсивні витрати. Боргові зобов'язання. Планування витрат. Метод 50/30/20. Метод конвертів. Какебо як система аналізу витрат. Фінансова дисципліна. Фінансові звички. Методи контролю й оптимізації витрат. Цифрові інструменти контролю за витратами. ШІ для планування доходів й аналізу витрат, виявлення закономірностей та оптимізації.

Податкова грамотність: права й обов'язки платників податків. Історичні витоки оподаткування. Податок як економічна і правова категорія. Поняття «податки» і «збори». Види податків і зборів в Україні. Податки, які сплачуються фізичними особами в Україні. Права й обов'язки платників податків. Цифрові сервіси у сфері оподаткування. Електронний кабінет платника податків. Наслідки невиконання податкових

обов'язків для фізичних осіб. Податкові пільги. Податкова знижка. Податкове планування. Форми і способи комунікації платників податків з контролюючими органами, доступні джерела консультаційної підтримки. Застосування штучного інтелекту під час сплати податків.

Фінансове планування. Поняття й види фінансового планування. Бюджетування, заощадження й інвестування, управління ризиками. Особистий та сімейний бюджети. Фінансові моделі сімейного бюджету. Фундаментальні принципи планування. Основні етапи фінансового планування. Інструменти (комп'ютерні програми, мобільні додатки) для планування бюджету. Способи моніторингу доходу і витрат. Регулярні, нерегулярні й змінні доходи і витрати, їх урахування. Аналіз дотримання плану бюджету.

Вступ до заощаджень й інвестицій. Поняття «фінансовий добробут». Рівні фінансового добробуту: виживання, стабільність, вільність, багатство. Сутність і форми заощаджень. Способи накопичення грошей на заощадження. Заощадження: цілі, інструменти, правила.

Інвестиції: базові поняття, принципи, інструменти. Порівняння заощаджень і інвестицій. Поняття «інвестиції» й «інвестиційна діяльність». Суб'єкти інвестиційної діяльності. Захист прав інвестора. Основні інструменти інвестування: акції, облігації, інвестиційні фонди; нерухомість; криптовалюти; піфи; альтернативні інвестиції (мистецтво, краудфандинг). Баланс між ризиком і дохідністю: принцип диверсифікації; інвестиційний горизонт; профіль інвестора. Етичне інвестування і сталий розвиток. Розрахунок привабливості інвестиційної пропозиції. Інвестиційний портфель, особливості його формування.

Роль держави в забезпеченні фінансової стабільності громадян. Фінансова інклюзія. Пенсійна реформа і накопичувальні системи. Програми фінансової грамотності.

Інвестування з використанням ШІ. Автоматизоване інвестування й ШІ. Robo-advisors (Betterment, Wealthfront, українські аналоги). Проблема прозорості алгоритмів. Принципи AI в управлінні активами.

Банківські депозити й ШІ: персоналізовані умови й цифрові ризики. Сутність банківського вкладу (депозиту). Види депозитів залежно від строку, методу нарахування відсотків, валюти, умов

поповнення й дострокового повернення коштів. Основні умови договору вкладу (депозиту), (розміщення і поповнення; порядок повернення депозиту, порядок нарахування відсоткової ставки й її зміни; виплати доходу; автоматичне продовження строку дії вкладу (депозиту) тощо). Кроки для успішного розміщення депозиту. Нарахування процентів за депозитами. Способи розрахунку майбутнього доходу за депозитом. Оподаткування суми доходу, яка нараховується за депозитом. Страхування депозитів. Способи отримання інформації про фінансову установу й умов депозитного договору; переваги і недоліки окремих видів депозитів. Гарантування виплати відшкодування за вкладами. Діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО). Граничний розмір відшкодування за вкладами в одному банку. Порядок отримання інформації про умови залучення банком вкладів (депозитів) і відкриття поточних рахунків, тарифи, типові договори. Порядок відшкодування коштів за вкладом у банку й отримання гарантованої суми відшкодування коштів у разі визнання банку неплатоспроможним.

Система страхування. Суть і значення страхування у фінансовому плануванні. Страхування як захист від фінансових збитків. Страхування й відкладання грошей: переваги й недоліки кожної фінансової стратегії накопичення грошей. Культура страхування в Україні. Система страхування: особливості й функції. Форми страхування. Види страхування. Загальне страхування. Страхування від фінансових ризиків. Страхування професійної відповідальності. Спортивне страхування. Особисте страхування. Страхування здоров'я. Страхування життя. Страхування від нещасних випадків. Страхування на випадок смерті. Медичне страхування. Пенсійне страхування.

Страхування майна. Страхування відповідальності на транспорті. Особливості обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ), страхування (КАСКО), зеленої карти, страхування від нещасних випадків на транспорті, відповідальність перевізника. Страхування нерухомості. Туристичне страхування.

Покращення ефективності й продуктивності ринку страхових послуг при використанні штучного інтелекту. Переваги й ризики для ринку страхових послуг від використання штучного інтелекту в страхових компаніях.

Особливості систем, інструментів штучного інтелекту, створених під задачі страхових компаній: страховий ШІ-брокер Flow; BreachRisk AI; Simplifai AI; Quantexa, Sentra та ін.

Система пенсійного забезпечення. Пенсія: поняття, її суть і значення. Пенсія як джерело доходу в різному віці. Пенсія для працездатних і непрацездатних осіб. Пенсійний вік і необхідний стаж для призначення пенсії залежно від віку й професії.

Моделі пенсійних систем у різних країнах. Солідарна пенсійна система. Накопичувальна пенсійна система. Змішана пенсійна система. Трирівнева модель пенсійної системи від Світового банку: солідарний, накопичувальний (обов'язковий) і добровільний рівні.

Система пенсійного забезпечення України: поняття, структура, суб'єктний склад й особливості. Рівні пенсійного забезпечення. Процес формування виплат пенсії на різних рівнях системи пенсійного забезпечення. Процес формування виплат пенсії з солідарної системи, обов'язкової накопичувальної системи, а також із системи недержавного пенсійного забезпечення. Пенсія із солідарної системи пенсійного страхування: суть пенсії та її види. Пенсійна виплата із обов'язкової накопичувальної системи пенсійного страхування, суть її формування, умови здійснення пенсійної виплати. Недержавне пенсійне забезпечення. Пенсійні виплати із системи недержавного пенсійного забезпечення. Недержавне пенсійне забезпечення в інших країнах. Особливості приватного пенсійного накопичення. Добровільне пенсійне планування.

Можливості штучного інтелекту щодо покращення системи пенсійного забезпечення країни й усунення прогалин у фінансовій грамотності. Досвід іноземних країн, які застосовують штучний інтелект у своїх системи пенсійного забезпечення. Переваги й ризики використання штучного інтелекту в системі пенсійного забезпечення. Діджиталізація й застосування інструментів штучного інтелекту в системі пенсійного забезпечення в Україні.

Запозичення й кредит. Джерела, форми й суб'єкти запозичень. Договір позики, його форма. Проценти за договором позики. Обов'язок позичальника повернути позику. Строки повернення боргу. Порушення договору

позичальником. Переваги впровадження штучного інтелекту в запозиченнях.

Кредит, його основні аспекти. Основні ознаки кредиту. Сутність і структура кредиту. Види кредитів, їх особливості. Принципи й умови кредитування. Кредитний договір, умови його укладання. Ключові фактори вибору кредиту. Вирішення кредитних спорів. Переваги й ризики кредиту. Поняття «вартість кредиту». Кредит та управління боргом. Кредитний калькулятор. Поручка за кредитом. Споживче кредитування. Потечне кредитування в Україні. Програма доступного кредитування житла «Є-оселя». Суть і роль штучного інтелекту у сфері кредитування

Кредитна історія й кредитний рейтинг. Поняття «кредитна історія». Позитивна кредитна історія. Негативна (погана) кредитна історія, способи її покращення. Поняття «кредитний рейтинг», способи його оцінювання, значення для особи. Фактори, що впливають на кредитний рейтинг. Способи підвищення кредитного рейтингу. Доступ до кредитної історії. Українське Бюро кредитних історій. Державне регулювання діяльності Бюро. Оскарження інформації Бюро кредитних історій. Відповідальність Бюро.

Фінансова безпека й шахрайство. Фінансове шахрайство стосовно фізичних осіб: поняття, різновиди й заходи протидії. Фінансові піраміди як різновид шахрайства, їх ознаки й ризики. Персональні дані: поняття, порядок їх обробки й захисту. Особиста фінансова безпека: її сутність й основні індикатори впливу. Загрози й напрями забезпечення особистої фінансової безпеки. Безпека фінансових операцій. Особиста відповідальність за безпеку своїх персональних даних і коштів. Фінансове шахрайство у цифровому світі й ШП. Захист персональних даних у фінансовому середовищі. GDPR і український закон про захист персональних даних. Відповідальність за фінансове шахрайство: сутність і правове регулювання. Захист прав споживачів фінансових послуг.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ І. ФІНАНСОВІ ТА ЦИФРОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ГРОМАДЯНИНА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Тема 1. *Рамка фінансових компетентностей дорослого населення України* *колоквіум*

Питання для обговорення

1. Поняття і види фінансових компетентностей.
2. Рамка фінансових компетентностей дорослих в ЄС.
3. Структура Рамки фінансових компетентностей для дорослого населення України.
4. Поняття і види фінансової поведінки.
5. Оцінювання фінансових компетентностей.

Нормативно-правові акти:

Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року: рішення Правління Національного банку України від 12.04.2024 № 119-рш. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalna-strategiya-rozvitku-finansovoyi-gramotnosti-v-ukrayini-do-2030-roku>.

Рамка фінансових компетентностей для дорослого населення України. URL: https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/Ukraine_Financial_Competence_Framework_Adults.pdf.

Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance.) ST/9009/2018/INIT. OJ C 189, 4.6.2018, p. 1–13.

European Union/OECD (2022). Financial competence framework for adults in the European Union. URL: https://finance.ec.europa.eu/document/download/acb77abe-fac4-4707-8e61-430c8960ccbc_en?filename=220111-financial-competence-framework-adults_en.pdf.

Recommendation of the Council on Financial Literacy. OECD/LEGAL/0461. OECD. 2020. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461>

Література:

Захарова Н., Осипенко С., Павленко О. Формування фінансової грамотності на засадах компетентнісного підходу. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2022. № 2(29). С. 33–40. DOI: <https://doi.org/10.33842/22195203-2023-29-33-40>.

Зварич О. І., Зварич Д. О. Фінансова грамотність та інформаційні технології: сучасні виклики і перспективи розвитку. *Науково-практичний альманах “Інноваційна наука”*. 2025. № 1. С. 60–66. URL: <https://almanakh.pp.ua/isst/article/view/31>.

Парубець О. Фінансова політика держави в напрямку підвищення рівня цифрової фінансової грамотності населення України. *Науковий вісник Полісся*. 2023. № 2 (27). С. 221–237. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-2\(27\)-221-237](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-2(27)-221-237).

Повод Т. М., Адвокатова Н. О. Фінансова грамотність у сучасному світі: концепції, виклики та перспективи розвитку. *Вісник ХДУ. Серія Економічні науки*. 2025. № 54. С. 50–58. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2025-54-7>.

Тема 2. Рамка цифрових компетентностей для громадян України *Колоквіум*

Питання для обговорення

1. Поняття, види і сфери цифрових компетентностей.
2. Європейський стандарт цифрових компетентностей.
3. Рамка цифрових компетентностей для громадян України.
4. Оцінювання цифрових компетентностей.

Нормативно-правові акти:

Концепція розвитку цифрових компетентностей: розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text>.

План заходів з реалізації Концепції розвитку цифрових компетентностей: розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 167-р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text>.

Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text>.

Рамка цифрової компетентності громадян України / Міністерство цифрової трансформації України. 2023. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/7451-ramka_cifrovoi_kompetentnosti.pdf.

Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance.) ST/9009/2018/INIT. OJ C 189, 4.6.2018, p. 1–13.

DigComp Implementation Guides. European Commission. 2022. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/projects-and-activities/education-and-training/digital-transformation-education/digital-competence-framework-citizens-digcomp/digcomp-implementation-guides_en.

Digital Competence Framework for Citizens (DigComp). European Commission. 2022. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/projects-and-activities/education-and-training/digital-transformation-education/digital-competence-framework-citizens-digcomp_en.

Digital Education Action Plan (2021–2027). European Commission. URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>.

European Declaration on Digital Rights and Principles for the Digital Decade 2023/C 23/01. PUB/2023/89. OJ C 23, 23.1.2023, p. 1–7.

Література:

Алексеева С. В. Цифрова компетентність: стратегічні орієнтири та успішні практики. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 10(28). С. 45–55. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10\(28\)-45-55](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10(28)-45-55).

Гуревич Р., Коношевський Л., Коношевський О., Слободянюк А. Розвиток цифрової грамотності здобувачів освіти засобами цифрових освітніх середовищ. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2023. № 75. С. 7–14. DOI :

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-75-7-14>.

Кучмійова Т. С. Вплив цифрових технологій на сучасне суспільство: трансформаційні аспекти. *Modern Economics*. 2023. № 41 С. 67–72. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V41\(2023\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-10).

Лопушняк Г., Шандар А., Милянник Р. Освітні траєкторії формування цифрових компетентностей. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 3 (82). С. 19–30. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.

Науменкова С. В., Міщенко С. В. Розвиток цифрових фінансових компетенцій у контексті реалізації Національної стратегії розвитку фінансової грамотності. *Освіта під час війни: розвиток інформаційно-аналітичного забезпечення, цифрова трансформація, євроінтеграція* : зб. тез доповідей V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 жовт. 2023 р.). Київ, 2023. С. 165–169.

Овчарук О. Європейська стратегія визначення рівня компетентності у сфері цифрових технологій: рамка цифрової компетентності громадян. *Освітній вимір*. 2020 № 3. С. 25–36. DOI: <https://doi.org/10.31812/educdim.v55i0.4381>.

Vuorikari R., Kluzer, S. & Punie Y. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. EUR 31006 EN. *Publications Office of the European Union, Luxembourg*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.2760/115376>.

Тема 3. Штучний інтелект і право

Питання для обговорення

1. Поняття і класифікація ШІ, рівні автономності ШІ.
2. Міжнародні ініціативи і стандарти щодо регулювання ШІ.
3. Глобальне партнерство зі штучного інтелекту: мета і напрями діяльності.
4. Перспективи правового регулювання ШІ в Україні.
5. Нові моделі взаємодії: людина – ШІ – фінансова установа.

Завдання

1. Фінансова установа впровадила систему ШІ для оцінки кредитоспроможності. Через місяць після запуску з'ясувалося, що система систематично знижує кредитний рейтинг молодих заявників (віком 18–25 років), мотивуючи це «недостатністю історичних даних». Клієнти вважають таке рішення дискримінаційним і подають скарги.

До якого ризикового рівня (згідно з AI Act) належить така система? Чи можна розглядати це як порушення прав людини на недискримінацію? Які обов'язки має фінансова установа відповідно до GDPR й європейських стандартів прозорості алгоритмів? Хто несе відповідальність у разі помилки: розробник ШІ чи фінансова установа? Які механізми оскарження автоматизованого рішення мають бути доступні користувачу?

2. Банк застосовує автономну систему ШІ, яка виявляє підозрілі фінансові операції. Система автоматично заблокувала рахунок громадянина А., оскільки розцінила регулярні перекази на благодійність як «нетипову активність». Через блокування клієнт не міг оплатити лікування. Банк стверджує, що «так спрацював алгоритм».

Дайте правову оцінку ситуації. Який рівень автономності має така система (асистивна, автоматизована чи автономна)? Які міжнародні стандарти регулювання ШІ застосовні до цієї ситуації? Чи порушено право клієнта на доступ до власних коштів? Чи може банк посилатися на автономність системи для уникнення юридичної відповідальності?

Нормативно-правові акти:

Дорожня карта з регулювання штучного інтелекту в Україні. URL: <https://cutt.ly/BwnN8fA5>.

Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.

Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 № 1351-р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text>

Рекомендації щодо відповідного впровадження та використання технології штучного інтелекту в закладах вищої освіти.

URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2025/04/24/shi-v-zakladakh-vyshchoi-osvity-24-04-2025.pdf>

Artificial Intelligence Act . URL: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence>.

Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law (Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект та права людини, демократію та верховенство права) . URL: <https://rm.coe.int/1680afae3c>.

Explanatory Report to the Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law Пояснювальна доповідь до Рамкової конвенції Ради Європи про штучний інтелект та права людини, демократію та верховенство права. URL: <https://rm.coe.int/1680afae67>.

Global Partnership on Artificial Intelligence. URL: <https://www.oecd.org/en/about/programmes/global-partnership-on-artificial-intelligence.html>.

OECD AI Principles overview. URL: . <https://oecd.ai/en/ai-principles>.

Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024R1689>.

Regulation of the European Parliament and of the Council on harmonised rules on fair access to and use of data (Data Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0068>

Література:

Берназюк Я. Технології штучного інтелекту та принцип

правової визначеності. URL:
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_principal_of_legal_certainly_berna_ziuk.pdf?utm_source=chatgpt.com

Войнов М. Штучний інтелект та юридична сфера: чи зможуть технології замінити суддів? URL:
https://www.helsinki.org.ua/articles/shtuchnyy-intelekt-ta-iurydychna-sfera-chy-zmozhut-tekhnologii-zaminyty-suddiv/?utm_source=chatgpt.com.

Гачкевич А.О. Хіросімаський процес зі штучного інтелекту. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 574–583. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/06/100.pdf>

Касьяненко Л. М., Шаркова В. С., Петрук В. П. Правове регулювання штучного інтелекту у фінансовому секторі України. *Ірпінський юридичний часопис*. 2024. № 2(15). С. 144–153. URL: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-2\(15\)-2024-144-153](https://doi.org/10.33244/2617-4154-2(15)-2024-144-153).

Системи та засоби штучного інтелекту: тези доповідей Міжнародної наукової конференції “Штучний інтелект : досягнення, виклики та ризики: міжнародна”. Київ, ППШ, 2024. 550 с. URL: https://www.ipai.net.ua/docs/ai_conf_15.03.2024.pdf.

Товкун Л. В. Правове регулювання штучного інтелекту: міжнародний досвід та перспективи впровадження в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 12. С. 278–282. URL: http://lsey.org.ua/12_2024/64.pdf.

Mirishli S. Ethical Implications of AI in Data Collection: Balancing Innovation with Privacy. *Ancient land*. 2024. Vol. 6, no. 8. P. 40–55. URL: <https://doi.org/10.36719/2706-6185/38/40-55>.

МОДУЛЬ II. ГРОШІ, РИНОК І ПРАЦЯ: ОСНОВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Тема 4. *Гроші, валюта і ШІ: правові виклики цифрової доби*

Питання для обговорення

1. Зміст й еволюція грошей. Функції грошей.
2. Форми грошей. Вплив цифрових технологій і ШІ на форми грошей. НБУ як ключовий регулятор у формуванні грошової системи в умовах цифрової трансформації.
3. Поняття «валюта». Конвертованість валют. Курс валют: механізм формування та причини змін.
4. Валютні обмеження. Автоматизовані системи виявлення підозрілих валютних операцій. Відповідальність за дії штучного інтелекту у сфері валютних операцій.

Завдання

1. Марія протягом кількох років відкладала кошти готівкою для навчання за кордоном. Вона зберігала 200 купюр по 500 гривень у конверті, який випадково опинився у вологому приміщенні. Через кілька місяців значна частина банкнот вицвіла, деякі порвалися, а на частині зникли захисні елементи.

У банку їй повідомили, що частина банкнот не підлягає обміну, оскільки вони втратили ключові елементи автентифікації. Марія обурилася: «Це ж мої гроші, я їх зберігала!»

Чи виконали ці гроші функцію засобу накопичення? Аргументуйте. Що передбачає законодавство України щодо обміну пошкоджених банкнот? Які сучасні альтернативи готівці (враховуючи ШІ й цифрові технології) забезпечують збереження вартості з меншими ризиками?

2. Андрій К. вирішив накопичити кошти на літню подорож. Частину грошей він тримав у готівці, частину – на банківській картці, а ще відкрив електронний гаманець у мобільному застосунку. Крім того, друг порадив йому купити криптовалюту, мовляв, це теж гроші, тільки “майбутнього”.

Через кілька місяців Андрій К. спробував розрахуватися криптовалютою за квиток на поїзд, але касир її не прийняв. Потім він хотів зняти гроші з банкомата, але той

був недоступний, тож довелося платити з електронного гаманця. Нарешті, в аеропорту він з'ясував, що не може обміняти електронні кошти на готівку, тільки через банк.

Які форми грошей використав Андрій К.? Назвіть їх і дайте коротку характеристику кожній. У яких випадках кожна форма грошей була зручною, а в яких – ні? Чому? Яка з форм грошей виконувала всі функції повноцінно? Чи можна вважати криптовалюту грошима? Обґрунтуйте. Які правові й практичні обмеження існують для використання кожної з форм грошей в Україні?

3. Пані Оксана, мама студентки, збирається поїхати до доньки, яка навчається у Варшаві. Вона купує онлайн-квиток на автобус за 100 злотих, маючи гривневу картку. Під час оплати банк автоматично конвертує валюту, і з рахунку знімається 1 100 грн. Оксана здивована, адже за курсом, який бачила в Інтернеті, очікувала меншу суму.

Що таке конвертація валюти? Чому банк зняв більше гривень, ніж очікувалося? Чи має банк право встановлювати свій курс обміну? Як дізнатися, який саме курс буде застосовано під час оплати?

Нормативно-правові акти:

Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Про платіжні послуги. Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.

Про Національний банк України. Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

Про валюту і валютні операції. Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.

Про віртуальні активи. Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.

Про грошову реформу в Україні. Указ Президента України від 25.08.1996 № 762/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/762/96#Text>.

Література:

Дмитрик О. О., Ісаєв А. М. Віртуальні активи, цифрові гроші, платіжні системи: деякі аспекти правового регулювання. *Правова позиція*. 2023. №3 (40). С. 149–154. DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-3.29>.

Товкун Л. В. Правові особливості валютного регулювання за сферами його здійснення. *Сімдесят п'яти економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки*: зб. тез Міжнар. наук. конф. 2023. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4384/>

Товкун Л. В. Цифрові валюти світу та е-гривня: інновації у глобальній та національній фінансових системах: *Актуальні проблеми фінансового права: виклики сьогодення та перспективи розвитку* (до 220-річчя Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого) : матеріали Наук.-практ. конф., 4 листоп. 2024 р. м. Харків. Харків, 2024. С. 45–48. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/20382>.

Товкун Л. В., Бацман Ю. В., Ільїна М. О. Правові аспекти впровадження та регулювання електронної гривні: виклики та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 11. С. 352–355. URL: http://www.lsej.org.ua/11_2021/138.pdf

Товкун Л. В., Зозуля А. С. Правовий аналіз принципів валютного регулювання в умовах валютної лібералізації в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №11. С. 529–532. URL: http://www.lsej.org.ua/11_2021/138.pdf

Ходакевич С. І., Пономаренко К. О., Урванцева С. В. Цифрові валюти центральних банків: сутність та перспективи впровадження. *Стратегія економічного розвитку України*. 2022. Вип. 50. С. 71–81. URL: <http://sedu.kneu.edu.ua/article/view/261239>

Тема 5. Ціни й ціноутворення

Питання для обговорення

1. Поняття, види й функції цін, основні засади ціноутворення.
2. Методи ціноутворення, цінова політика підприємства, формування цін і знижок.
3. Попит і пропозиція, конкуренція й монополія.
4. Державне регулювання ціноутворення в Україні.
5. ШІ, Big Data, ціна: взаємозв'язок і сучасні проблеми.

Завдання

1. Головним управлінням Держпродспоживслужби у Харківській обл. за зверненням Петренка К. П., який скаржився на невиправдане зростання цін на продовольчі товари, проведено позапланову перевірку в магазині ФОП Іваненко О. М. За результатами перевірки встановлено, що ФОП Іваненко О. М. допущено порушення щодо застосування державних регульованих цін на продукти, які мають істотну соціальну значущість, а саме виявлено перевищення граничного рівня торговельної надбавки (націнки) у розмірі 10% на такі товари: борошно пшеничне, хліб, крупа гречана, цукор кристалічний, картопля, а отже, суб'єкта господарювання притягнуто до адміністративної відповідальності.

Чи правомірні дії Держпродспоживслужби? Які види цін передбачені Законом України «Про ціни і ціноутворення»? Який порядок звернення споживача до органів державної влади щодо підвищення цін на товари й послуги?

2. Товариство з обмеженою відповідальністю «Харківфарм» здійснює роздрібну торгівлю лікарськими засобами на підставі відповідної ліцензії. При цьому розміщує на фасадах аптечних закладів такі вивіски, як «оптові ціни» й «у нас найдешевше», «зайдіть та порівняйте!».

Чи містять такі дії ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції? Який орган уповноважений прийняти рішення щодо такого порушення?

Який загальний порядок розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції?

3. Через технічні несправності, КП «Харківський метрополітен» 31 травня 2025 року на невизначений строк закрило для пасажирів три станції харківського метро. У зв'язку із цим вартість поїздки в популярних сервісах замовлення таксі зросла у три-чотири рази в перший же день обмеження роботи метрополітену. До Східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету надійшли численні скарги від громадян, обурених ціною політикою таких компаній, як «Uklon», «Bolt», «Uber». Крім того, ситуація набула широкого розголосу у ЗМІ й соціальних мережах.

Вбачаючи ознаки порушення, передбаченого частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», Східне міжобласне територіальне відділення АМКУ розпочало перевірки сервісів для замовлення таксі на предмет зловживання монополюючим (домінуючим) становищем на ринку.

Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірні дії Антимонопольного комітету? Розкрийте поняття «динамічне ціноутворення» і роль ШІ у цьому процесі.

Нормативно-правові акти:

Про державну інспекцію контролю за цінами : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.2012 № 19/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19/2012#Text>

Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>.

Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>

Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.07.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text>.

Література:

Adams, Jonathan, Min Fang, Zheng Liu, and Yajie Wang. (2025). The Rise of AI Pricing: Trends, Driving Forces, and

Implications for Firm Performance. Federal Reserve Bank of San Francisco Working Paper 2024-33. <https://doi.org/10.24148/wp2024-33>

Afzal Badshah, Ali Daud, Riad Alharbey, Ameen Banjar, Amal Bukhari & Bader Alshemaimri . Big data applications: overview, challenges and future. URL: https://link.springer.com/article/10.1007/s10462-024-10938-5?utm_sourc

Dr.S.Melchior Reddy, Dr. B. R. Kumar(2024) "Impact of AI (Artificial Intelligence) on Pricing Strategies in Retail". Frontiers in Health Informatics, 13 (3), 7481-7502 . URL: https://www.researchgate.net/publication/387740039_Impact_of_AI_Artificial_Intelligence_on_Pricing_Strategies_in_Retail.

Середні ціни на товари та послуги. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/markets/product-prices/2023/?utm_source.

Тема 6. Зайнятість населення

Питання для обговорення

1. Форми зайнятості населення.
2. Винагорода, її види залежно від форми зайнятості.
3. Відпочинок і відпустка.
4. Державні гарантії у сфері зайнятості населення.
5. Застосування штучного інтелекту у сфері зайнятості населення.

Завдання

1. Повнолітня (18 років) громадянка України Валерія навчається в університеті на другому курсі за контрактною формою навчання і шукає для себе роботу на літо з метою заробити гроші для оплати контракту за навчання на третьому курсі.

Наразі Валерія знайшла такі три варіанти:

- 1) працевлаштування за трудовим договором на посаду продавця в книжний магазин мережі «КСД» із заробітною платою 15 000, 00 грн на місяць;

2) реєстрація фізичної особи-підприємця на спрощеній системі оподаткування – 1 група платників єдиного податку з виконанням роботи помічниці кравчині із заробітною платою 18 000, 00 грн на місяць;

3) неофіційне працевлаштування СММ-менеджером у мережу кав'ярень для виготовлення фото- й відеоконтенту для сторінок кав'ярні в соціальних мережах із заробітною платою у розмірі 20 000 грн на місяць.

Проаналізуйте ситуацію й визначте, яка з форм зайнятості є легальною, а яка – ні. Розрахуйте орієнтовний «чистий дохід» за кожним варіантом Валерії. Обґрунтуйте найвигідніший та законний варіант із знайдених Валерією.

Крім того, сформулюйте запит до ШІ для вирішення цього завдання. Отримавши відповідь від ШІ перевірте, вкажіть на помилки шляхом застосування чинного національного законодавства.

2. Олег працює без офіційного працевлаштування на посаді кухаря в ресторані вже 3 роки й отримує заробітну плату 45 000, 00 грн на місяць. Його роботодавець запропонував Олегу офіційне працевлаштування за цією ж посадою із заробітною платою у розмірі 30 000, 00 грн на місяць.

Проаналізуйте наведену ситуацію. Поясніть різницю між офіційним і неофіційним працевлаштуванням. Наведіть по три наслідки неофіційного й офіційного працевлаштування. Поясніть, які Олег матиме гарантії від роботодавця і держави у разі офіційного працевлаштування.

3. Катерина – громадянка України проживає у Харкові й шукає роботу за спеціальністю бухгалтера. Їй запропонували звернутися до центру зайнятості.

Дослідіть офіційний вебсайт Харківського обласного центру зайнятості – <https://kha.dcz.gov.ua/> й перерахуйте пропозиції, які пропонує центр зайнятості для пошуку роботи. Сфор-

муйте алгоритм для Катерини як користуватися сайтом Харківського обласного центру зайнятості, які можливості обирати.

Нормативно-правові акти:

Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Про відпустки : Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр#Text>.

Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>.

Про затвердження Положення про Державну службу зайнятості: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 16.12.2020 № 2663. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1305-20#Text>.

Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр#Text>.

Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.

Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15.07.2021 № 1667-I. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>.

Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

Література:

Варга Н.І . Інституціоналізація соціальних практик неформальної зайнятості населення в транзитивному суспільстві: монографія. Ужгород: ТОВ «РІКУ», 2020. 288 с.

Публічне управління у сфері зайнятості в Україні у контексті євроінтеграції: проблеми, ефективність, інноваційність, результативність: кол. монографія / за наук. ред. Р. В. Войтович і К.В. Дубич. Київ, 2020. 480 с.

Судаков М. І., Лісогор Л. О. (2023). Ринок праці України 2022–2023: стан, тенденції та перспективи». Звіт Державної служби зайнятості України і ЄБПП (2023). Огляд присвячено структурі зайнятості, безробіттю та перспективам розвитку ринку праці під час війни. URL: [ebrd_ukraine-lm-1.pdf](https://ebrd-ukraine-lm-1.pdf)

Info Sapiens (для USAID) (2021). Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні у 2021. Звіт за результатами дослідження (USAID). Соціологічне дослідження рівня фінансової обізнаності українців, їхніх навичок управління особистими фінансами та добробуту. URL:

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021.pdf.

Khudenko M. V. Independent professional activity: economic and legal nature. *Economics and Law*. 2019. No. 2. P. 92–102. URL: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2019.02.095>.

Lucaci A., Năstase C. Financial literacy and employment: an overview and bibliometric analysis. *Journal of Financial Studies*. 2023. Vol. 8, Special. P. 129–150. URL: <https://doi.org/10.55654/jfs.2023.sp.09>.

Modern trends in labor law: a comparative analysis of the EU and Ukraine / O. M. Yaroshenko et al. *International Journal of Legal Information*. 2023. Vol. 51, no. 2. P. 138–149. URL: <https://doi.org/10.1017/jli.2023.28>.

Sazonova A. O. Independent professional activity and its relationship with entrepreneurial activity of individuals. *Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. Series: Juridical Sciences*. 2021. No. 1. P. 72–78. URL: <https://doi.org/10.32838/tnu-2707-0581/2021.1/13>.

Sytnyk N. S., Foltovych D. R. The State of Financial Security of Ukrainian Households During the Wartime. *Business*

Inform. 2024. Vol. 4, no. 555. P. 230–237. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-4-230-237>.

Корисні інтернет-ресурси:

Ваучер на навчання. *Державна служба зайнятості*. URL: <https://dcz.gov.ua/profnavch/voucher>.

Види зайнятості: фріланс, ФОП або офіційне працевлаштування – що обрати?. *Головна сторінка | Дія.Безбар'єрність*. URL: <https://bf.diia.gov.ua/articles/vidi-zajnyatosti>.

Головне | Харківський обласний центр зайнятості. *Головне | Харківський обласний центр зайнятості*. URL: <https://kha.dcz.gov.ua/>.

Грант для ветеранів та членів їхніх сімей. *Державна служба зайнятості*. URL: <https://dcz.gov.ua/people/ubd>.

Грант на власну справу. *Державна служба зайнятості*. URL: <https://dcz.gov.ua/people/micro>.

Державна служба зайнятості. *Державна служба зайнятості*. URL: <https://dcz.gov.ua/>.

Дія.Освіта. *Дія.Освіта*. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/>.

Єдиний портал вакансій. *Державна служба зайнятості*. URL: <https://dcz.gov.ua/job>.

Отримання статусу безробітного. *Державні послуги онлайн | Дія*. URL: <https://diia.gov.ua/services/otrimannya-statusu-bezrobitnogo>.

Самозайнятим особам. *tax.gov.ua*. URL: <https://tax.gov.ua/samozaunyatim-osobam/>.

LinkedIn Україна: увійдіть або зареєструйтеся. *LinkedIn*. URL: <https://ua.linkedin.com/>.

Work.ua – сайт пошуку роботи №1 в Україні. *Work.ua – сайт пошуку роботи №1 в Україні*. URL: <https://www.work.ua/>.

Тема 7. Правові основи господарювання

Питання для обговорення

1. Господарська діяльність: поняття, види й форми.
2. Основи правового регулювання господарської діяльності.
3. Соціальна відповідальність бізнесу.
4. Цифрові технології для ведення бізнесу.

Завдання

1. Статутом Товариства з обмеженою відповідальністю «Альбїон» передбачені, серед іншого, такі види діяльності: неспеціалізована оптова торгівля; оптова торгівля твердим рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами; оптова торгівля відходами й брухтом; вантажний автомобільний транспорт, надання послуг перевезення речей; страхування; виробництво зброї та боєприпасів; забір, очищення й постачання води; постачання електроенергії, газу, пари й кондиційованого повітря.

Чи усі з названих видів діяльності можуть здійснюватися товариством? Яка відповідальність передбачена за здійснення господарської діяльності без отримання відповідної ліцензії?

2. 17-річний громадянин України створює ілюстрації на замовлення. Спочатку він приймав замовлення лише від друзів і знайомих, однак із часом почав рекламувати свої послуги за допомогою соціальних мереж й отримувати дохід від такої діяльності. Відповідно, він вирішив, що має зареєструватися як самозайнята особа.

У чому полягає різниця між підприємницькою й незалежною професійною діяльністю? Які вимоги законодавство висуває до ведення незалежної професійної діяльності? Які особливості реєстрації як фізична особа-підприємець для осіб віком від 16 до 18 років?

3. 21-річна мешканка Харкова вирішила відкрити власну пекарню. Для реалізації своєї бізнес-ідеї вона планує отримати грант у рамках програми «Власна справа», а кошти витратити на закупівлю необхідного для роботи обладнання й рекламу своїх послуг.

Якими нормативно-правовими актами регулюється порядок надання грантів для бізнесу? Для кого доступна програма «Власна справа» й які умови участі в цій програмі?

Нормативно-правові акти:

Про акціонерні товариства: Закон України 27.06.2022.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>.

Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>.

Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 № 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

Література

Здреник, В., Грод, А., Очеретко, Б., & Бохонський, В. (2024). Вплив цифрових технологій на розвиток бізнесу: трансформація бізнес-моделей та управління інноваційними проектами. *Економічний аналіз*. 34(2), 453–464. URL: <https://doi.org/10.35774/econ2024.02.453>

Косінова К. С. Господарсько-правове забезпечення аутсорсингових відносин у національній економіці : монографія. Харків : Право, 2020. 200 с.

Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник / Алексеєва С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф., Сохацька Г. В. Житомир: «Полісся», 2021. 248 с.

Підвищення стійкості шляхом прискорення цифрової трансформації бізнесу в Україні, OECD Publishing, Paris, 2024. URL: <https://doi.org/10.1787/5d9e86a7-uk>.

Поліщук, Є., Гернего, Ю., Горбов, В. (2025). Цифрова трансформація релокованого бізнесу. *Економіка України*. 68. 05 (762). 53–71. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.05.053>.

Шепель Т. В., Комліченко О.О., Живець А.М. Основи підприємницької діяльності. Одеса: Олді+, 2021. 286 с.

Корисні інтернет-ресурси:

Єдиний державний реєстр судових рішень: URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/>

Міністерство юстиції. Єдиний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: URL:
<https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search>

МОДУЛЬ III. ОСОБИСТІ ФІНАНСИ Й ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В ЦИФРОВОМУ СВІТІ

Тема 8. Особистий бюджет: доходи й витрати

Питання для обговорення

1. Особистий бюджет: зміст і структура.
2. Доходи.
3. Витрати.
4. Фінансова дисципліна і звички.
5. Фінансові цілі.
6. ІІІ в особистому бюджеті.

Завдання

1. Дохід студента І курсу Олексія на місяць складається з: 1) стипендії у розмірі 2 000, 00 грн; 2) допомоги від батьків у розмірі 3 000, 00 грн; 3) грошей від неофіційного підробітку (фотосесії святкових подій) у розмірі 5 000, 00 грн.

Визначте загальний місячний дохід студента. Розподіліть його дохід за основними й додатковими джерелами. Складіть структуру особистого бюджету Олексія. Дайте відповідь на питання, чи всі з перелічених джерел доходів Олексія є стабільними? Які можуть бути негативні наслідки неофіційного підробітку для Олексія?

2. Протягом місяця студентка Марія витратила на: харчування 3 500, 00 грн; транспорт (у тому числі послуги таксі) 1 000, 00 грн; мобільний зв'язок та Інтернет 600, 00 грн;

розваги 2 000, 00 грн; одяг 1 000, 00 грн; непередбачувані витрати (ремонт душу в кімнаті гуртожитку) 600, 00 грн.

При цьому кожного місяця Марія від батьків отримує по 6 000, 00 грн на життя (гроші від батьків на утримання Марії). Інших відомих джерел доходу, крім грошей від батьків, Марія не має.

Поділіть витрати на обов'язкові й необов'язкові. Вкажіть загальну суму витрат Марії. Визначте, чи є дефіцит або профіцит її особистого бюджету.

3. Аліна – студентка 5 курсу щомісяця перевищує свої витрати на місяць на 20 % від її місячного доходу. Ці гроші дівчина витрачає на розваги, а також незаплановані витрати, такі як ремонт взуття, одягу й телефону.

Назвіть фінансові звички, які призводять до перевищення витрат. Запропонуйте Аліні 2–3 інструменти фінансової дисципліни. Поясніть значення фінансової дисципліни.

Нормативно-правові акти:

Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків: постанова Національного банку України від 29.07.2022 № 162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text>.

Про затвердження Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей : постанова Національного банку України від 02.01.2019 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003500-19#Text>.

Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : постанова Національного банку України від 29.12.2017 № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>.

Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>.

Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.

Література:

Біль М. М., Мульська О. П. Економічна поведінка домогосподарств та їхній добробут: моделі і форми взаємовпливу. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2020. Вип. 5 (145). С. 3–8. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2020-5-1>.

Каспшишак А. В. Домогосподарство як суб'єкт фінансової діяльності: теоретичні аспекти дослідження. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2023. Вип. 6(164). С. 39–46. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-6-6>.

Мульська О. П. Фінансова стійкість домогосподарств: методично-концептуальне проектування. *Агросвіт*. 2024. № 22. С. 24–30. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.22.24>.

Calle-Tarrillo C., Bustamante-Obando J. J., Quispe-Gonzales J. F. Labor market regulation: an analysis of household budgeting and job stress in times of crisis. *Journal of governance and regulation*. 2025. Vol. 14, no. 2. P. 118–124. URL: <https://doi.org/10.22495/jgrv14i2art12>

Godbole A., Shah Z., Mudholkar R. S. Preventing household bankruptcy: the one-third rule in financial planning with mathematical validation and game-theoretic insights. *Journal of risk and financial management*. 2025. Vol. 18, no. 4. P. 185. URL: <https://doi.org/10.3390/jrfm18040185>

Hernandez-Perez J., Cruz Rambaud S. Uncovering the factors of financial well-being: the role of self-control, self-efficacy, and financial hardship. *Future business journal*. 2025. Vol. 11, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1186/s43093-025-00498-7>

OECD (2020), “Money matters: Ensuring financial well-being”, *Trends Shaping Education Spotlights*, No. 20, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/e163b50e-en>.

OECD (2024), *Society at a Glance 2024: OECD Social Indicators*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/918d8db3-en>

Yeo K. H. K., Lim W. M., Yii K.-J. Financial planning behaviour: a systematic literature review and new theory development. *Journal of Financial Services Marketing*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1057/s41264-023-00249-1>

Корисні інтернет-ресурси:

Домашні фінанси. Сімейний бюджет. URL: <https://simeinyi-budzhet.ua/familybudget/>.

Фінансова грамотність Безготівкові розрахунки. Нац. банк України. URL: https://talan.bank.gov.ua/uploads/navchalni_materialy/bezgotivkovi-rozrakhunki-broshura-11-02.pdf?v=6.

Home. Goodbudget. URL: <https://goodbudget.com/>

Home. Wallet by BudgetBakers - Your New Personal Finance Manager. URL: <https://budgetbakers.com/>

Mint. Budget Tracker & Planner | Free Online Money Management | Mint. URL: <https://mint.intuit.com/>

PocketSmith. Kakeibo. PocketSmith. URL: <https://www.pocketsmith.com/methodologies/kakeibo/>

Wally - Budgeting made fun. Wally - Budgeting made fun. URL: <https://wallybudgeting.app/>

Тема 9. Податкова грамотність: права й обов'язки

Питання для обговорення

1. Податки: історія, види, цілі і принципи.
2. Права й обов'язки фізичних осіб як платників податків.
3. Відповідальність за невиконання податкових обов'язків.
4. Штучний інтелект та оподаткування.

Завдання

1. Олександра – студентка факультету адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого контрактної форми навчання. Її навчання сплачує батько – Костянтин, який є найманим працівником у логістичній компанії (водій). Батько студентки планує реалізувати своє право на податкову знижку за оплату навчання доньки.

Окресліть зміст поняття “податкова знижка” і порядок її отримання. Назвіть підставу для отримання такої знижки Костянтином (батьком студентки) й розкритке процедуру. Вкажіть, як використання ШІ в електронних сервісах може допомогти у процесі реалізації права на податкову знижку.

2. Микита – фрілансер, який пише тексти англійською, французькою й українською мовами на замовлення через платформи Upwork та Fiverr (глобальні фриланс-біржі, які об’єднують замовників і виконавців у різних сферах, у тому числі копірайтинг). Таким чином, Микита отримує оплату за виконані замовлення в безготівковій формі шляхом перерахування грошових коштів на його банківську картку як у гривні, так і в доларах США та євро, тобто і в національній, і в іноземних валютах. При цьому Микита не декларує отриманого доходу і, відповідно, не сплачує податків з отриманого доходу.

Окресліть, які податки Микита повинен сплатити з отриманого доходу, яку і в який строк подавати звітність, а також чи повинен він зареєструватися в Державній податковій службі України. Вкажіть, чи має Микита варіанти вибору, які податки йому сплачувати з отриманого доходу, і від чого залежить той чи інший варіант. Перерахуйте, які негативні наслідки можуть очікувати Микиту в разі несплати податків з отриманого доходу. Знайдіть приклади цифрових сервісів та/або застосунків як українських, так і зарубіжних, спрямованих на допомогу платникам податків з обліком отриманих доходів і виконанням податкових обов’язків, висловіть свою думку про них, окресливши їх переваги й недоліки.

3. IT-стартап використовує ШІ-бота для фінансового планування. Крім вже запропонованих можливостей цього бота, команда розробників планує додати до цього бота модуль із порадами щодо оподаткування, зокрема: які є податки і збори в Україні; кому й коли потрібно сплачувати відповідні податки і збори; як і коли подавати звітність за певними податками і зборами; порядок реєстрації платником податків тощо. При цьому розробники вказаного боту не розуміються на питаннях оподаткування, тому не впевнені, що введені ними дані будуть юридично коректними.

Позначте перелік обов'язкових питань щодо оподаткування, на підставі якого розробники боту будуть вносити інформацію. Підготуйте перелік офіційних веб-сайтів контролюючих та інших органів державної влади. Окресліть обов'язковий перелік нормативно-правових актів, а саме кодекси, закони, підзаконні нормативно-правові акти у сфері оподаткування?

Нормативно-правові акти:

Кодекс адміністративного судочинства України:
Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

Податковий кодекс України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Про затвердження Положення про реєстрацію фізичних осіб у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків : наказ Міністерства фінансів України від 29.09.2017 № 822.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1306-17#Text>.

Про затвердження Порядку функціонування Електронного кабінету : наказ Міністерства фінансів України від 14.07.2017 № 637. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0942-17#Text>.

Література:

Вакулик Д. А. Цифрові тренди у сфері оподаткування: зарубіжний досвід та перспективи для України. *Collection of scientific papers «SCIENTIA»*. 2022. № 1. С. 25–29.

Гайдай Ю. Аналітична записка: Гармонізація податкової політики з ЄС. Рамки та можливості для України. Центр екон. стратегії, 2023. 19 с. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/garmonizacziya-podatkov%D1%97-politiki-z-%D1%94s.-ramki-ta-mozhливosti-dlya-ukra%D1%97ni-4.pdf>.

Мельник Л. Напрями формування податкової культури. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-37>.

Мікрюков А. Деякі аспекти податкового планування платника ПДВ. *Право та інноваційне суспільство*. 2025. № 2 (23). С. 106–115. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2024-2\(23\)-10](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2024-2(23)-10).

Огренич Ю., Меняйло В., & Забеліна Д. Податкове планування та прогнозування на підприємствах: теоретико-методичні засади, особливості та напрями вдосконалення. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 4(51). С. 27–36. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-4>.

Bahramov F. Elimination of tax complexity issues through financial literacy. *Journal of Financial Studies*. 2023. Vol. 8, Special. P. 13–22. URL: <https://doi.org/10.55654/jfs.2023.sp.01>.

Khachaturian V. K. History of taxes and taxation of Ukraine. *Juridical scientific and electronic journal*. 2023. № 4. P. 121–124. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/27>.

Miroshnichenko V. Tax culture as a component of tax security of the state. *International Humanitarian University Herald. Jurisprudence*. 2021. Vol. 1. № 54. P. 64–67. URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.1.15>.

Osadcha O. Tax planning and tax optimization in the enterprise management system. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University, "Economics" Series*. 2019. Vol. 1. № 14(42). P. 125–130. URL: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2019-14\(42\)-125-130](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2019-14(42)-125-130).

Корисні інтернет-ресурси

Адміністрування та сплата податків. *Гід з державних послуг – Гід онлайн Дія.* URL: <https://guide.diia.gov.ua/event/administruvannia-ta-splata-podatktiv>.

Державна податкова служба України. *tax.gov.ua.* URL: <https://tax.gov.ua/>.

Міністерство Фінансів України. *Міністерство Фінансів України.* URL: <https://mof.gov.ua/uk/beps-440>.

Міністерство цифрової трансформації України. *Міністерство цифрової трансформації України.* URL: <https://thedigital.gov.ua/>.

Національний банк України. *Національний банк України.* URL: <https://bank.gov.ua/>.

Онлайн-навчання. *tax.gov.ua.* URL: <https://tax.gov.ua/baneryi/onlayn-navchannya>.

Самозайнятим особам. *tax.gov.ua.* URL: <https://tax.gov.ua/samozaunyatim-osobam/>.

Фізичним особам. *tax.gov.ua.* URL: <https://tax.gov.ua/fizichnim-osobam/>.

Юридичним особам. *tax.gov.ua.* URL: <https://tax.gov.ua/yuridichnim-osobam/>.

Beautiful Business & Accounting Software. *Xero.* URL: <https://www.xero.com/>.

Bookkeeper програма бухгалтерського обліку. *Bookkeeper програма бухгалтерського обліку.* URL: <https://bookkeeper.biz.ua/>.

Home | Державна Митна Служба. *Державна Митна Служба.* URL: <https://customs.gov.ua/>.

Invoice and Accounting Software for Small Businesses - FreshBooks. *FreshBooks.* URL: <https://www.freshbooks.com/>.

Pento is now Bob UK Payroll | HiBob. *HiBob.* URL: <https://www.hibob.com/pento/>.

Taxfyle | Online Accounting Services & Workforce. *Taxfyle | Online Accounting Services & Workforce.* URL: <https://www.taxfyle.com/>.

Zeni: The #1 AI Bookkeeping Software | Automated Accounting. *Zeni: The #1 AI Bookkeeping Software | Automated Accounting.* URL: <https://www.zeni.ai/>.

Тема 10. Фінансове планування

Питання для обговорення

1. Поняття, види і принципи фінансового планування.
2. Моделі бюджетів.
3. Основні етапи фінансового планування.
4. Інструменти для планування бюджету і способи моніторингу доходу й витрат.

Завдання

1. Софія – студентка 3 курсу юридичного університету, вирішила накопичити грошові кошти для того, щоб купити ноутбук Asus X515EA вартістю 19 000 грн. Вона проживає в тому ж самому місті, що і її батьки, проте орендує кімнату у квартирі зі своєю подругою, щомісяця сплачуючи 5 000 грн, задля того, щоб витратити на дорогу до університету не 45 хвилин (адже квартира батьків знаходиться на іншому боці міста, ніж університет), а 10. Дівчина після навчання має підробіток, вона – репетиторка з англійської мови. У неї постійна кількість учнів – 5. Із кожним вона займається 2 рази на тиждень по 1 годині. Вартість 1 години складає 400 грн. Крім того, дівчина отримує від батьків грошову допомогу після кожної успішної сесії в університеті в розмірі 5 000 грн (Софія відмінниця в навчанні). Серед постійних її витрат, крім як на поточні потреби, є витрати на уроки малювання (1200 грн на місяць).

Визначте можливі моделі фінансового планування для Софії для досягнення кінцевої мети – купівля ноутбука. Зазначте переваги й недоліки кожної моделі і можливі ризики.

2. Громадянин В. (проживає один у орендованій квартирі) вже декілька років працює фітнес-тренером, отримуючи від роботодавця – відомого фітнес-клубу, після вирахування податків щомісяця, заробітну плату в розмірі 4 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, з яких $\frac{3}{4}$ витрачає на обов'язкові поточні витрати (харчування й оплата

житла). На кінець поточного року він поставив за мету пройти курси підвищення кваліфікації у відомого тренера вартістю 25 000 грн для того, щоб мати можливість у майбутньому запропонувати клієнтам революційно новий метод тренувань для схуднення й поряд з роботою фітнес-тренера почати вести особисту практику як фізична особа-підприємець.

Запропонуйте громадянину В. можливі шляхи заощадження грошей та етапи фінансового планування для досягнення мети

Нормативно-правові акти:

Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року: рішення Правління Національного банку України від 12.04.2024 № 119-рш. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalna-strategiya-rozvitku-finansovoyi-gramotnosti-v-ukrayini-do-2030-roku>.

Порядок обчислення середньомісячного сукупного доходу сім'ї (домогосподарства) для усіх видів державної соціальної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2020 № 632. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-2020-%D0%BF#n15>

Література:

Воскорбойніков В. Б. Фінансова грамотність молоді: практика зберігання та збільшення грошей родини. Черкаси : Маклаут, 2018. 240 с. 3

Верланов Ю. Ю. Фінансовий менеджмент : навч. посібник. Вид. 2-ге. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 336 с.

Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посібник /Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф., Сохацька Г. В. Житомир: Полісся, 2021. 248 с.

Тема 11. Вступ до заощаджень та інвестицій

Питання для обговорення

1. Фінансовий добробут: поняття і рівні.

2. Заощадження й інвестиції: цілі відмінності, поєднання.
3. Інвестиції: поняття, види й основи правового регулювання в Україні.
4. Інвестиційний портфель: логіка формування, ризики, диверсифікація.
5. Сучасні тренди: інвестування з використанням ШІ (robo-advisors, алгоритмічна торгівля).
6. Роль держави в забезпеченні фінансової стабільності та інвестиційної інклюзії.

Завдання

1. Олена працює молодією спеціалісткою у сфері ІТ і має стабільний дохід. Після витрат у неї залишається приблизно 15 000 грн щомісяця. Вона хоче підвищити свій рівень фінансового добробуту, але вагається між двома стратегіями: (1) накопичувати кошти «на подушку безпеки»; (2) почати інвестувати у прості інструменти (державні облігації та ІСІ). Олена визначила такі цілі: короткострокова – сформувати резервний фонд; довгострокова – накопичити на навчання за кордоном.

Позначте фінансовий стан Олени до відповідного рівня фінансового добробуту за класифікацією. Поясніть різницю між заощадженнями й інвестиціями в контексті її цілей. Складіть оптимальну стратегію (частка заощаджень/ частка інвестицій), а також визначте ризики, які потрібно врахувати при виборі інвестиційних інструментів.

2. Студент Андрій вирішив сформувати свій перший інвестиційний портфель розміром 50 000 грн. Він обрав такі інструменти: 20 000 грн – акції однієї української компанії; 20 000 грн – криптовалюта; 10 000 грн – інвестиційний фонд змішаного типу. Через пів року криптовалюта різко впала в ціні, а акції – зросли. Андрій усвідомив, що не врахував принципу диверсифікації.

Проаналізуйте, чи є цей портфель збалансованим. Поясніть, які ризики переважають у портфелі Андрія (ринкові, галузеві, цифрові, правові). Розробіть альтернативну структуру портфеля, що враховує рівень ризику і

диверсифікацію (не менш ніж 3 інструменти). Вкажіть, яку роль відіграє горизонт інвестування у формуванні портфеля. Чи доцільно з правової точки зору (регулювання, захист інвестора в Україні) інвестувати значну частину капіталу в криптовалюту.

3. Клієнт банку громадянин М. вирішив протестувати сервіс автоматичного інвестування (robo-advisor). Йому запропонували інвестиційний план, сформований алгоритмом, без участі фінансового консультанта. Через ринкову волатильність портфель за місяць втратив 12%. Громадянин М. звернувся до фінансової установи з вимогою пояснити принципи роботи алгоритму, але отримав відповідь, що «алгоритм є комерційною таємницею і поясненню не підлягає».

Дайте правову оцінку ситуації. Чи має громадянин М. право на пояснення автоматизованого рішення, відповідно до європейських стандартів і принципів прозорості ШІ. Вкажіть ризики, які створює для інвестора використання алгоритмічних систем без належного розкриття інформації. Визначте модель інвестиційного сервісу (людина-рішення / людина-контроль / автономне рішення), що використана у цьому випадку. Запропонуйте регуляторні вимоги, які потрібно встановити в Україні для захисту інвесторів, що користуються robo-advisors. У чому полягає роль держави при забезпеченні фінансової стабільності й інвестиційної інклюзії в контексті таких технологій.

Нормативно-правові акти:

Директива ЄС 2014/65/EU про ринки фінансових інструментів, якою вносяться зміни у Директиви 2002/92/ЄС і Директиви 2011/61/EU, від 15.05.2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/65/oj/eng>

Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків: Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку: Указ Президента України від 23.11.2011 № 1063/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011#Text>

Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text>

Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text..>

Цивільний кодекс України (розділ V «Зобов'язальне право»). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Regulation (EU) 2019/2088 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 on sustainability-related disclosures in the financial services sector (Text with EEA relevance). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ENG/LSU/?uri=oj:JOL_2019_317_R_0001

Література

Береславська О. І., Шишков С. Є., Шелудько Н. М. Інвестиційні уподобання населення України: реакція на шоки воєнного стану. *Український соціум*. 2022. № 4 (83). С. 76–91. URL: <https://doi.org/10.15407/socium2022.04.076>

Важинський В. Інструменти накопичення приватних заощаджень фізичних осіб як об'єкт правового та державного регулювання. *Вісник кримінального судочинства*. 2021. № 1–2. С. 149–155. <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2021.1-2/149-155>

Видобора В.В. Заощадження та інвестиції в теорії економічного росту. *Економічний простір*. 2022. № 177. С. 7–13. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-1>

Захарченко Н.В. Інвестування: навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої школи. Одеса : «Атлант ВОИ СОІУ», 2018. 184 с.

Ролько Р. Частка заощаджень і інвестицій домогосподарств у ЄС: динаміка та виклики невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2025. № 75. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-8>.

Корисні інтернет-ресурси

Захист

інвесторів.

URL:

<https://www.nssmc.gov.ua/activity/insha-diialnist/zakhyst-investoriv/>

Основи фінансового планування та заощадження коштів. URL:

https://talan.bank.gov.ua/uploads/navchalni_materialy/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%BE%D1%89%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BA%D0%BE%D1%88%D1%82%D1%96%D0%B2.pdf?v=6

Офіс розвитку підприємництва та експорту. URL: <https://business.diia.gov.ua/export/office>.

Центр економічної стратегії. URL: <https://ces.org.ua/>

AI in finance. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/digital-finance/artificial-intelligence-in-finance.html>

Diia.Business. Інвестиції та фінансове планування: освітні матеріали. URL: <https://business.diia.gov.ua/lms?category=%5B%5D&filter=%7B%7D&currentPage=1&itemsPerPage=8&order=%7B%22id%22:%22DESC%22%7D>

Тема 12. Банківські депозити й ШІ: персоналізовані умови й цифрові ризики

Питання для обговорення

1. Поняття й види депозитів.
2. Основні умови договору вкладу (депозиту).
3. Нарахування процентів за депозитами та їх оподаткування.
4. Гарантування виплати відшкодування за вкладами й порядок відшкодування коштів за вкладом.

Завдання

1. Громадянин К. уклав договір банківського вкладу з банком «Добробут» строком на 2 роки у сумі 800 000 грн і

договір банківського вкладу в банківських металах (а саме 2 кг золота) у червні 2022 році. У грудні 2023 року він випадково почув по радіо, що днями прийнято рішення Національного банку України про віднесення банку «Добробут» до категорії неплатоспроможних.

Які подальші дії громадянина К. після отримання даної інформації? Визначте офіційні джерела інформації, що мають бути використані громадянином К. для перевірки вказаної інформації. Запропонуйте громадянину К. алгоритм дій з повернення суми свого вкладу як грошового, так і щодо вкладу, внесеного в банківському металі.

2. Громадянка Р. має заощадження у сумі 1 млн грн. вирішила внести гроші до банку в якості депозиту, проте хвилюється щодо того, чи зможе у випадку визнання банку неплатоспроможним повернути всі свої гроші.

Визначте, яким чином громадянка Р. може розмістити свої гроші у банку, щоб отримати свої гроші у повному обсязі у випадку визнання банку (банків) неплатоспроможними? Які є обов'язкові умови договору банківського вкладу?

3. Громадянин З. уклав договір банківського вкладу на суму 20 000 грн на 2 роки. Річна процентна ставка – 12% з капіталізацією процентів. Проценти нараховуються щоквартально й виплачуються наприкінці строку депозиту.

Яку суму отримає цей громадянин наприкінці другого року від банку? Яким буде процентний дохід?

Нормативно-правові акти:

Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій та операцій з ощадними сертифікатами банку: постанова Правління НБУ від 03.12.2003 № 516. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03#Text>

Про банки і банківську діяльність: Закон України: від 7.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2022 № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>

Література:

Банківські операції : навч. посібник : Рівне : НУБГП, 2021. 226 с.

Банківські операції : навч. посібник / О. І. Копилук, О. М. Музичка. 2-ге вид., виправл. і допов. Київ : Центр учбов. літ., 2016. 535 с.

Банківські операції: в схемах, таблицях, коментарях : навч. посібник / уклад.: О. М. Гладчук, І. Я. Ткачук, В. М. Харабара. Чернівці : Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 207 с.

Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посібник /Алексеева С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф., Сохацька Г. В. Житомир: Полісся, 2021. 248 с.

Корисні інтернет-ресурси:

Національний банк України. URL: <https://www.bank.gov.ua>.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/>

Тема 13. Система страхування

Питання для обговорення

1. Страхування у фінансовому плануванні.
2. Система страхування: особливості й функції.
3. Форми і види страхування.
4. Покращення ефективності й продуктивності ринку страхових послуг при використанні штучного інтелекту.

Завдання

1. Віктор вирішив застрахувати своє нове авто Audi SQ7 по КАСКО з нульовою франшизою у страховій компанії «ААХ». Через 3 місяці відбулася страхова подія, коли 18-річний син Віктора Андрій на швидкості 180 км/г не справився з керуванням і вилетів в кювет, де авто декілька разів перевернулося. На місце події прибули: поліція, швидка і

представник страхової. Заподіяна шкода авто була оцінена як «тотал», тобто Віктор мав отримати від страхової компанії «ААХ» суму, визначену договором страхування, повністю, але страхова компанія «ААХ» відмовила йому у страхових виплатах у повному обсязі у зв'язку з тим, що Віктор не дотримався умов договору страхування і передав керування 18-річній особі, чим порушив статтю 8 договору страхування, в якій зазначається, що до керування застрахованим автомобілем допускаються лише особи, які досягли 23-річного віку.

Проаналізуйте ситуацію. Чи законною є відмова у страхових виплатах Віктору страховою компанією «ААХ»? Чи порушенні права Віктора? Чи має він шанси отримати страхові виплати? Якщо Віктор вирішить звернутися до суду для захисту своїх прав, то який суд він має обрати, враховуючи, що юридичний адрес і головний офіс страхової компанії «ААХ» знаходиться у м. Київ, Віктор прописаний і проживає у м. Житомир, а дорожньо-транспортна пригода сталася на 33 км траси Київ – Умань?

2. Дорожньо-транспортна пригода з лобовим зіткненням автомобілів Opel Astra та Porsche Cayenne відбулася 14 червня 2025 р. на 25 км траси Київ – Одеса. У результаті ДТП загинув водій Opel Astra і два його пасажири. Експерти встановили, що швидкість Opel Astra на момент ДТП була 100 км/г, а швидкість Porsche Cayenne 125 км/г. У результаті розслідування слідчим встановлено, що водій Opel Astra не справився з керуванням і вилетів на зустрічну смугу прямо в лоб Porsche Cayenne. Обидва водії були тверезі, мали дійсний договір ОСАГО (ОСЦПВ) на свої авто, але водій Porsche Cayenne застрахував своє авто у страховій компанії «Гаранта» 10 липня 2024 р., а водій Opel Astra – у страховій компанії «TRUE-Insurance» 25 серпня 2024 р. Коли водій Porsche Cayenne звернувся до страхової компанії «TRUE-Insurance» для отримання страхових виплат, з'ясувалося, що на момент дорожньо-транспортної пригоди страхова компанія «TRUE-Insurance» була позбавлена членства в МТСБУ через заборгованість і знаходиться у стадії банкрутства.

Проаналізуйте ситуацію. Чи має шанси водій Porsche

Саяenne отримати страхові виплати від страхової компанії «TRUE-Insurance»? Якщо так, то який алгоритм дій водія Porsche Cayenne, щоб отримати страхові виплати? Чи має шанси водій Porsche Cayenne отримати страхові виплати від МТСБУ? Якщо так, то який алгоритм його дій, щоб отримати страхові виплати від МТСБУ?

3. Громадянин України Андрійченко 15 січня 2025 р. застрахував свою квартиру від шкоди, заподіяної затопленням, пожежею, іншими подіями включаючи крадіжку, розбій, грабїж, умисне пошкодження або знищення майна. Квартира Андрійченка 10 серпня 2025 р. була затоплена сусідами зверху. Стався страховий випадок. Андрійченко по телефону звернувся до своєї страхової компанії «FRB», повідомив про страховий випадок і йому запропонували надіслати фото пошкодженого майна для оцінки ушкоджень. Після оцінки ушкоджень мали б бути назначені страхові виплати Андрійченку, але страхова компанія «FRB» відмовила у виплаті у зв'язку з тим, що Андрійченко 20 травня 2025 р. був визнаний судом недієздатним і над ним встановлена опіка в особі його племінника Шевченка. Відповідно до статті 2 договору страхування з Андрійченком страхувальник має бути дієздатною особою. Оскільки Андрійченко став недієздатною особою, то він не підпадає під страхові виплати. Така позиція страхової компанії. А також у страховій компанії є сумніви, що саме Андрійченко телефонував страховій компанії, а також надсилав фото пошкоджень, а не будь-яка інша особа з його телефону.

Проаналізуйте ситуацію. Чи є законною відмова страхової компанії «FRB» у страхових виплатах пану Андрійченку? Чи має право опікун Шевченко отримати страхові виплати від імені пана Андрійченка? Який алгоритм дій задля отримання страхових виплат ви порекомендуєте Андрійченку та його опікуну Шевченку?

Нормативно-правові акти:

Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14.01.1998 №16/98-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Положення про нагляд за діяльністю Моторного (транспортного) страхового бюро України : затв. Постановою Правління Національного банку України 31.12.2024 № 194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0194500-24#Text>

Положення про функціонування Єдиної централізованої бази даних щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : затв. Постановою Правління Національного банку України 26.12.2024 №165 URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_26122024_165

Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>

Про здійснення контролю за наявністю договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів під час перетину державного кордону України : Постанова КМУ від 6.07.1998 № 1024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-98-%D0%BF#Text>

Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 №1058-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 №1105-ХІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>

Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 21.05.2024 № 3720-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#Text>

Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-ІХ . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від

02.12.2020 №1556-p URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

Про туризм : Закон України від 15.09.1995 №324/95-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 №1953-ІХ. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

Цивільний кодекс України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Література:

Братюк В. П. Фінансове планування як елемент обґрунтування господарських рішень за умов наявного ризику та застосування страхування як методу зниження ступеня ризику. *Innovation and Sustainability*. 2024. № 1. С. 104-111. URL: http://dSPACE.msu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/11688/1/Financial%20planning_%20as%20an_%20element_%20of_%20justification_%20of_%20economic.pdf

Волосович С., Гуминська М. Штучний інтелект на ринку страхових послуг. *Економіка та суспільство*. 2024. №70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-169>.

Гавадзин Н. О., Запухлий Р. І., Григорська Н. М., Гребенюк Н. В. Цифровізація страхування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2023. № 48. С. 14-17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-48-2>.

Голуб Н. Особисте страхування: проблеми та перспективи. *Український економічний часопис*. 2024. № 5. С. 41-43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-5-7>.

Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування: навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/76863/1/Zhuravka_strakhuvannia.pdf

Климук Н. Я. Особливості медичного страхування в Україні у сучасних умовах. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2021. № 1. С. 55-60.

Крупка М., Приймак І., Вишивана Б. Роль соціального й особистого страхування у забезпеченні суспільного добробуту в Україні. *Світ фінансів*. 2020. №3 (64). С. 51-64. URL:

<http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1341>

Куряча Н. В. Сучасний стан розвитку ринку особистого страхування в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 50. С. 249–253. URL: [http://www.market-](http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/50_2020_ukr/43.pdf)

[infr.od.ua/journals/2020/50_2020_ukr/43.pdf](http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/50_2020_ukr/43.pdf)

Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса, 2020. 256 с.

Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування: навчальний посібник. Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022, 307с. URL:

<https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/80338856-01e5-4c63-bab1-57c0afa921f1/content>.

Сидор І., Денисюк Т. Державне пенсійне страхування в Україні: виклики сучасності та напрями реформування. *Світ фінансів*. 2022. № 1 (70). С. 22–35. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1492/1500>

Сніщенко Р. Г. Штучний інтелект як інструмент підвищення ефективності управління страховими компаніями. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. №5–6 (318–319). С. 76–84. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2024/318-319/pdf/76-84.pdf>

Сосновська О.О. Страхування: навч. посіб. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с. URL: [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39294/1/O_Sosnovska_NP_Stra hovanie_2021_FITU.pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39294/1/O_Sosnovska_NP_Stra_hovanie_2021_FITU.pdf)

Прохоровська С., Кулина Г., Стецько М. Реформування системи соціального страхування в Україні: проблемні аспекти та ключові завдання. *Світ фінансів*. 2023. №3(72). С. 66-82. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1534>.

Федорович І. М. Медичне страхування: досвід зарубіжних країн та можливості для України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 6. С. 72-76. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47880/1/%d0%9c%d0%b5%d0%b4%d0%b8%d1%87%d0%bd%d0%b5%20%d1%81%d1%82%d1%80%d0%b0%d1%85%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f.pdf>

Хорватова О. О. Деякі питання міжнародно-правового регулювання використання технологій штучного інтелекту в сфері страхування життя. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 2. С. 230-233. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219->

5521.2.2023.49.

Aslam F. Insurance fraud detection: Evidence from artificial intelligence and machine learning. *Research in International Business and Finance*. 2022. Vol. 62. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2022.1017443>

Eling M., Nuessle D. & Staubli J. The impact of artificial intelligence along the insurance value chain and on the insurability of risks. *The Geneva Papers on Risk and Insurance*. 2022. Vol. 47. P. 205–241. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41288-020-00201-72>

Nimmagadda V. Artificial Intelligence for Dynamic Pricing in Insurance: Advanced Techniques, Models, and Real-World Application. *Hong Kong Journal of AI and Medicine*. 2024. Vol. 4, № 1, pp. 258–297. URL: <https://hongkongscipub.com/index.php/hkjaim/article/view/434>

Gupta S., Ghardallou W., Pandey D., Sahu G. Artificial intelligence adoption in the insurance industry: Evidence using the technology–organization–environment framework. *Research in International Business and Finance*. 2022. Vol. 63. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2022.1017575>

Vijayanarayanan P., Movius S., Botha D. Four AI Trends Shaping the Future of Insurance in 2025. *Sand Technologies*. 2024, October, 15. URL: <https://www.sandtech.com/insight/four-ai-trends-shaping-the-future-of-insurance-in-2025/>

Тема 14. Система пенсійного забезпечення

Питання для обговорення

1. Пенсія: поняття, її суть і значення.
2. Моделі пенсійних систем у різних країнах
3. Система пенсійного забезпечення України: поняття, структура, суб'єктний склад й особливості.
4. Процес формування виплат пенсії на різних рівнях системи пенсійного забезпечення.
5. Недержавне пенсійне забезпечення.
6. Особливості приватного пенсійного накопичення. Добровільне пенсійне планування.
7. Діджиталізація й можливості штучного інтелекту для покращення системи пенсійного забезпечення країни й усунення прогалів у фінансовій грамотності.

Завдання

1. Пані Олеся офіційно працювала в Україні 28 років, а у 2020 р. виїхала у Німеччину і почала життя з чистого аркуша: знайшла собі улюблену роботу, гарне житло. До 2025р. вона офіційно працювала й жила у Німеччині. свій 60-річний ювілей пані Олеся відмітила 11 квітня 2025 р. і вирішила повернутися в Україну і подати всі необхідні документи для отримання пенсії, але вона дуже переймається тим, чи вистачить їй страхового стажу для отримання пенсії, чи зарахують органи пенсійного забезпечення України її страховий стаж у Німеччині.

Проаналізуйте ситуацію. Який мінімальний страховий стаж є в Україні? Чи зобов'язані органи пенсійного забезпечення України врахувати страховий стаж пані Олені у Німеччині? Якщо органи пенсійного забезпечення України зарахують у стаж тільки 28 років, що пані Олеся пропрацювала в Україні, і відмовляться враховувати страховий стаж у Німеччині, то це буде законно? Можливо, існує певна процедура і порядок, коли органи пенсійного забезпечення України можуть зарахувати страховий стаж людини в іншій країні?

2. Пан Рибак більшу частину свого життя безкоштовно здійснював донацію власної крові й плазми і є Почесним донором України. Настав час, коли він досяг пенсійного віку і вирішив подати до органів пенсійного забезпечення України всі необхідні документи для отримання пенсії, а також додатково заяву про призначення надбавки до пенсії, тому що є Почесним донором України, але органи пенсійного забезпечення України призначили пану Рибаку пенсію без надбавки за статус Почесного донора України.

Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірні дії органів пенсійного забезпечення України? Чи має право пан Рибак як Почесний донор України на надбавку до пенсії? Якщо має, то у якому розмірі має бути така надбавка? Можливо, існує певна процедура і порядок, коли органи пенсійного забезпечення України можуть Почесному донору України нарахувати надбавку до пенсії? Якщо ні, то у який спосіб пан Рибак може оскаржити дії органів пенсійного забезпечення України?

3. У 2025 р. ТОВ «Курчата Полтавщини» з власної ініціативи здійснило скорочування штату працівників. Серед звільнених працівників була пані Марта, якій на момент звільнення було 59 років.

Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірні дії роботодавця? Чи має право пані Марта на дострокову пенсію за віком? Якщо має, то що потрібно їй зробити, щоб достроково отримати пенсію?

Нормативно-правові акти:

Конституція України : Закон України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю : Закон України від 16.11.2000 №2109-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14#Text>

Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам : Закон України від 18.05.2004 №1727-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1727-15#Text>

Про жертви нацистських переслідувань : Закон України від 23.03.2000 №1584-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1584-14#Text>

Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 №1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 №1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>

Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>

Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи : Закон України від 08.07.2011 №3668-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-17#Text>

Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 26.06.1997 №400/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400/97-%D0%B2%D1%80#Text>

Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 №2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>

Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні : Закон України від 16.12.1993 № 3721-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12#Text>

Про пенсії за особливі заслуги перед Україною : Закон України від 01.06.2000 №1767-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-14#Text>

Про пенсійне забезпечення : Закон України від 05.11.1991 №1788-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text>

Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 09.04.1992 №2262-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>

Про соціальний захист дітей війни : Закон України від 18.11.2004 №2195-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2195-15#Text>

Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 №2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 №3551-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : Закон України від 28.02.1991 №796-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12#Text>

Література:

Слагін В. П., Мартиненко Н. В. Особливості стратегічного планування розвитку пенсійної системи в Україні. *Вісник НАДУ. Державне управління*. 2020. № 2. С. 101–110.

Кривошлик Т. Загальнообов’язкове державне пенсійне страхування у системі пенсійного забезпечення України. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30. № 1. Ч. 2. С. 75–82.

Мельник Т. А., Коцюрба О. Ю. Сучасний стан пенсійного страхування в Україні. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки: зб. наук. пр.* 2023. № 10 (43). С. 194–202.

Сидор І., Денисюк Т. Державне пенсійне страхування в Україні: виклики сучасності та напрями реформування. *Світ фінансів*. 2022. №1(70). С. 22–35. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1492/1500>

Скоробогатова А. Ю. Цифровізація як інструмент забезпечення права на пенсійне забезпечення. 2024. С. 375–379. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/3ee04618-af57-4ed9-9d89-050ef225d0e7/download>

Цифровізація – це нові можливості для всіх людей, які обслуговує Пенсійний фонд. URL: <https://www.pfu.gov.ua/pl/195282-tsyfrovizatsiya-tse-novimozhlyvosti-dlya-vsih-lyudej-yaki-obslugovuye-pensijnyj-fond/>

Шалієвська Л. І. Пенсійне забезпечення в системі економічної безпеки держави: монографія. Львів: Растр-7, 2020. 196 с.

Шевченко С. О. AI-виклики публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні та за кордоном. *Вісник НУЦЗ України. Серія: Державне управління*. 2023. №1(18). С. 83–96. URL: <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/17821/1/Shevchenko.pdf>

Han T., Yang F., Deng K. Application and development prospect of artificial intelligence in healthy pension industry. *Proceedings of the 2020 Conference on Artificial Intelligence and Healthcare*. 2020. С. 79–83.

Li L., Jiang L., Liu Z. Optimization research of artificial intelligence and wireless sensor networks in smart pension. *Scientific Programming*. 2021. Т. 2021. №. 1. DOI: <https://doi.org/10.1155/2021/5421668>

Li, M. AI Big Data Multi-dimensional Intelligent Pension Model Recommendation Algorithm Empowered by Artificial Intelligence. In: Atiquzzaman, M., Yen, N., Xu, Z. (eds) *Proceedings of the 4th International Conference on Big Data Analytics for Cyber-Physical System in Smart City - Volume 1*.

BDCPS 2022. *Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies*. Vol 167. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-99-0880-6_19

Salazar J. J. R., del Carmen Boado-Penas M. Scoring and prediction of early retirement using machine learning techniques: application to private pension plans. *Anales del Instituto de Actuarios Españoles*. 2019. № 25. С. 119-145. DOI: https://doi.org/10.26360/2019_6

Тема 15. Запозичення й кредит колоквіум

Питання для обговорення

1. Джерела й форми запозичень.
2. Договір позики, його форма.
- 3 Впровадження штучного інтелекту в запозиченнях.
4. Кредит, його основні види.
5. Кредитний договір й умови укладання.
6. Цифрові інновації та штучний інтелект у сфері кредитування.

Нормативно-правові акти:

Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>.

Про кредитні спілки: Закон України від 14.07.2023 № 3254-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#Text>.

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.

Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.

Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>.

Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>.

Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.

Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.

Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

Література:

Волкова Н. І., Дем'янчук Р. В. Інноваційні вектори розвитку для мінімізації проблемного кредитування в банківській системі. *Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України*. 2024. С. 127–129. URL: <https://japfd.donnu.edu.ua/article/view/15927/15825>

Заритова А. В., Бондар О. С. Кредитний договір та особливості його виконання в Україні під час дії воєнного стану. *Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ*, 2024. 71 с. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/13479/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%83%D0%BA%D1%80%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%2016.11.2023.pdf#page=71

Калітенко О. М. До питання про перспективи розвитку договору онлайн кредитування у цифровому світі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 103–105. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/22>

Костенко К. А. Особливості договору позики в умовах воєнного стану. *Договори в умовах миру та війни (до 90-річчя з дня народження В. Луця): матеріали Всеукр. наук. конф.* / ред.: Є. Харитонов, І. Давидова. Одеса, 2023. С. 152. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/b8ecafe5-4ea8-4e11-ad39-80b8f12fd821/download#page=152>

Попелюк В. П. Щодо впливу державної програми доступного іпотечного кредитування житла “є-оселя” на житлове будівництво в умовах війни. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах.* 2024. С. 699. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/9eb99fb3-271d-4d3a-8a85-c7887226d4ca>

Попелюк В. П. Щодо впливу державної програми доступного іпотечного кредитування житла “єОселя” на житлове будівництво в умовах війни. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квіт. 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова ; відп. за вип. М. Р. Аракелян. Одеса : Фенікс, 2024. С. 699–701. URL : <https://hdl.handle.net/11300/28943>

Ханик-Посполітак Р. Ю. Договір про споживчий кредит: сучасний стан та чи необхідні зміни. *Договір як універсальна форма правового регулювання* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. пам’яті акад. Нац. акад. правов. наук України, заслуж. діяча науки і техніки України, д-ра юрид. наук, проф. Володимира Васильовича Луця (1933–2021) / ред.: Р. Гейнц, І. Банасевич, У. Гришко. Івано-Франківськ, 2024. С. 156–158. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/31374>

Циганова Н. В., Суляєв В. В. Вплив штучного інтелекту на розвиток кредитування та персоналізовані банківські послуги. *Збірник наукових праць* / ред.: І. Б. Охрименко та ін. 2024. С. 219. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5b77efdd-f553-44f1-9868-1137492866f2/content>

Корисні інтернет-ресурси:

«Є оселя» – Програма доступного кредитування житла.
«Є оселя» – Програма доступного кредитування житла. URL: <https://eoselia.diiia.gov.ua/>

Державна регуляторна служба України. *Державна регуляторна служба України*. URL: <https://www.drs.gov.ua>

Державна служба фінансового моніторингу України. *Державна служба фінансового моніторингу України*. URL: <https://fiu.gov.ua/>

Єдиний реєстр боржників. *Єдиний реєстр боржників*. URL: <https://erb.minjust.gov.ua/#/search-debtors>

М-во соціальної політики України. *Міністерство соціальної політики України*. URL: <https://www.msp.gov.ua>

М-во фінансів. *Міністерство фінансів*. URL: <https://mof.gov.ua>

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. *Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку*. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>

Національний банк України. *Національний банк України*. URL: <https://www.bank.gov.ua>

Урядовий портал. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua>

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. *Фонд гарантування вкладів фізичних осіб*. URL: <http://www.fg.gov.ua>

Тема 16. Кредитна історія і кредитний рейтинг

Питання для обговорення

1. Кредитна історія: поняття й види.
2. Поняття «кредитний рейтинг», основні фактори, що на нього впливають.
3. Українське Бюро кредитних історій: державне регулювання і відповідальність Бюро.
4. Порядок оскарження інформації Бюро.

Завдання

1. Громадянин Коваленко має кредитну картку з лімітом 50 000 грн. Він завжди вчасно вносив мінімальні платежі за використані кредитні кошти. Протягом місяця він використав 48 000 грн з ліміту. Ним було подано заявки на отримання ще трьох нових кредиток у різних банках протягом одного тижня.

Як ці дії вплинуть на його кредитний рейтинг? Який фактор матиме найбільш негативний вплив у короткостроковій перспективі?

2. Світлана вирішила перевірити свою кредитну історію через УБКІ. Вона виявила запис про кредит, який вона ніколи не брала.

Опишіть покроковий алгоритм дій Світлани для оскарження цієї інформації. Протягом якого строку Бюро зобов'язане надати відповідь за результатами перевірки?

3. Позичальник А. має 5 закритих кредитів без жодного прострочення протягом останніх 3 років. Позичальник Б. ніколи не користувався кредитами, не має кредитної картки і розстрочок.

Проаналізуйте, хто з них, із точки зору банку, є більш надійним позичальником для видачі великого іпотечного кредиту? Поясніть, чому, використовуючи поняття «кредитна історія».

Нормативно-правові акти:

Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

Про кредитні спілки: Закон України від 14.07. 2023 № 3254-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20>

Про кредитну історію: Проект Закону. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57259>

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

Про організацію формування та обігу кредитних історій: Закон України від 23.06.2005 № 2704-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-15#Text>

Про платіжні послуги: Закон України від 30.06. 2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20>

Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>

Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>
Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Література:

Квасницька Р., Доценко І., Вітюк Л. Сучасні аспекти діяльності бюро кредитних історій в Україні. Management, finance, economics: modern problems and ways of their solutions: collective monograph / by Zhydovska N. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2021. P. 279–285.

Квасницька Р.С. Сучасні реалії співпраці бюро кредитних історій та банківських установ. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 1 (01). С. 21–27.

Микуляк , О., & Рубаха , М. (2021). Роль бюро кредитних історій в інституційному забезпеченні фінансової діяльності. *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-12.11.2021.v1.10>

Корисні інтернет-ресурси:

Єдиний реєстр боржників. URL: <https://erb.minjust.gov.ua/#/search-debtors>

Міжнародне бюро кредитних історій. Офіційний сайт. URL: <https://credithistory.com.ua>

Національний банк України. URL: <https://www.bank.gov.ua>.

Освітній серіал “Кредитна історія: що це і чому вона важлива. URL: <https://www.ubki.ua/course-about-credit-history-ua>

Перше Всеукраїнське бюро кредитних історій. Офіційний сайт. URL: <http://main.pvbk.com/>

Українське бюро кредитних історій. URL: <https://www.ubki.ua/>

Тема 17. Фінансова безпека і шахрайство

Питання для обговорення

1. Фінансове шахрайство стосовно фізичних осіб: поняття й види.

2. Особиста фінансова безпека: її сутність та основні індикатори впливу.
3. Персональні дані: поняття, порядок їх обробки й захисту.
4. Відповідальність за фінансове шахрайство: сутність і правове регулювання.

Завдання

1. Громадянину надійшло SMS-повідомлення: «Вашу картку заблоковано через підозрілу транзакцію. Для розблокування зателефонуйте за номером +380... або перейдіть за посиланням». Перейшовши за посиланням, він потрапив на сайт, який за дизайном повністю копіює сторінку його банку, де його попросили ввести номер картки, строк дії та CVV-код.

Визначте назву цього виду фінансового шахрайства. Які «червоні прапорці» (індикатори небезпеки) можна виділити в цій ситуації?

2. Під час реєстрації в інтернет-магазині від користувача вимагають надати скан-копію паспорта й ідентифікаційного коду, хоча товар оплачується готівкою при отриманні. Магазин стверджує, що це необхідно для «внутрішньої безпеки».

Згідно із Законом України «Про захист персональних даних», чи є така вимога надмірною? Які ризики виникають для особи, якщо ці дані потраплять до рук зловмисників (наприклад, у контексті мікрокредитування)?

3. Група осіб створила «фінансову піраміду», обіцяючи вкладникам 300% річних за рахунок залучення нових учасників. За пів року вони зібрали 2 мільйони гривень і зникли.

За якою статтею Кримінального кодексу України зазвичай кваліфікують такі дії? Яка різниця між адміністративною й кримінальною відповідальністю у сфері фінансових махінацій?

Нормативно-правові акти:

Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text

Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 №1023-XII. URL : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>

Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>

Література:

Гриців М. І., Антощук В. В. Судова практика розгляду справ про злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. URL: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/AFB1E90622E4446FC2257B7C00499C02](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/AFB1E90622E4446FC2257B7C00499C02)

Кришевич О. В. Кримінальна відповідальність за шахрайство : доктрина, законодавство, практика. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 . Хмельницький, 2025. 457 с.

Кришевич О. В., Рощина І. О. Кримінально-правова протидія кіберзлочинності як один із елементів інформаційної безпеки в Україні. *Київський часопис права*. 2023. № 4. С. 116–122.

Луцький Т. М., Пасека О. Ф. Окремі проблемні аспекти кримінальної відповідальності та покарання за правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 270–275. URL : <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/260148>

Мусієнко О. Л. Теоретичні засади розслідування шахрайства в сучасних умовах : монографія / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2009. 168 с.

Хамига Ю. Я. Фінансове шахрайство: критерії ідентифікації та напрями мінімізації : дис. ... д-ра філос. : 072. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 284 с.

ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль оцінюються в діапазоні від 0 до 40 балів; підсумковий контроль знань – від 0 до 60 балів.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, захист есе або реферату за ініціативи студента. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі тесту чи колоквиумів.

- впродовж семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10 балів.

Мінімальна кількість балів, необхідна для допуску до іспиту – 25 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є іспит. Мінімальна кількість балів для отримання іспиту – 60.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів

Поточний контроль						Самостійна робота студентів у формі індивідуальної роботи	Підсумковий контроль (іспит)	Підсумкова оцінка знань
Модуль № 1		Модуль № 2		Модуль №3				
п/з	Колоквіум/тести	п/з	Колоквіум/тести	п/з	Колоквіум/тести			
max 4	Max 2	Max 6	Max 4	Max 10	Max 4	max 10	Max 60	max 100

Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 10	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	8	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	6	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість несуттєвих помилок.

	4	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість суттєвих помилок.
	2	Прогалини в знаннях, здобувач слабо володіє матеріалом.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Тестове завдання	Max 10	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з тем, можливі окремі несуттєві недоліки.
	8–9	Результати опрацювання матеріалу високі, але є незначна кількість несуттєвих помилок.
	6–7	Добре засвоєння матеріалу з тем, але є окремі помилки.
	4–5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	2–3	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	Min 0–1	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.

Оцінка індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти: Наукова доповідь	Max 10	Послідовно, систематизовано, логічно, грамотно, повно викладені результати проведеного наукового дослідження за певною темою. Грунтовно вивчена сучасна вітчизняна й зарубіжна наукова література, нормативні джерела, судова практика, практика органів охорони правопорядку, офіційна статистика. Наведені посилання на використані джерела. Обрана тема є актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору. Робота правильно структурована, має вступ (обґрунтування актуальності дослідження, постановка його мети і завдання),
---	--------	---

		повно висвітлено стан наукової розробленості проблеми, наведено узагальнення наукової літератури, законодавства та інших джерел. Крім викладення матеріалу, робота містить власний авторський підхід до вирішення розглядуваної проблеми та висновки. Наукова доповідь ілюструється за допомогою презентації.
	8	Послідовно, систематизовано, логічно, грамотно викладені результати проведеного наукового дослідження за певною темою. Автор використав основні сучасні вітчизняні та зарубіжні наукові літературні джерела, законодавство, релевантну правозастосовну практику. У роботі наведені посилання на використані інформаційні джерела. Обрана тема є актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору. Робота добре структурована, має обґрунтування актуальності дослідження; висвітлюється загальний стан наукової розробленості проблеми. Окрім викладення матеріалу робота містить аргументовані авторські висновки. Наукова доповідь ілюструється за допомогою презентації.
	6	Послідовно і грамотно викладені результати проведеного наукового дослідження за певною темою. Автор використав незначну кількість сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових літературних джерел, законодавство, правозастосовну практику. У роботі наведені посилання на використані джерела. Обрана тема є актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору. Робота структурована, має

		обґрунтування актуальності дослідження, висвітлюється стан наукової розробленості проблеми. Окрім викладення матеріалу робота містить окремі авторські висновки.
	5	Робота недостатньо структурована, не має послідовності й логічності викладення матеріалу. Автор використав сучасні вітчизняні джерела. Наявна незначна кількість посилань на судову та / або правозастосовну практику. Представлена робота не повністю відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня, не містить достатнього обсягу, який би дозволив усвідомити сутність питання чи проблеми, задля розкриття яких вона виконувалася. Обрана тема є актуальною, але відсутній авторський підхід при дослідженні більшості питань.
	3	Робота недостатньо структурована, не має змістовної логічності у викладенні матеріалу. Автор використав сучасні вітчизняні джерела, але не звернувся до правозастосовної практики. Представлена робота не в повній мірі відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня, виконана неакуратно, не містить достатнього обсягу, який би дозволив усвідомити сутність питання чи проблеми, задля розкриття яких вона виконувалася; відсутні авторські висновки.
	Min 0	Представлена робота не відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня; містить ознаки академічної недоброчесності.

Реферат	Max 5	Питання плану реферату висвітлені повно. Проаналізовані представлені в навчальній та науковій літературі погляди щодо предмета дослідження; на основі їх порівняльної оцінки висловлене особисте ставлення автора до кожного з них, а також надана власна оцінка запропонованим у літературі пропозиціям стосовно шляхів вирішення таких проблемних питань, які стосуються теми, та (або) висловлені авторські пропозиції. Реферат виконаний самостійно та не містить некоректних запозичень. Реферат ілюструється за допомогою презентації.
	4	Переважна більшість питань плану реферату висвітлена повно та точно. Одне з питань розкрито недостатньо повно або при його висвітленні допущена суттєва помилка. Проаналізовані основні літературні джерела, рекомендовані кафедрою при написанні роботи на відповідну тему. Реферат виконаний самостійно та не містить некоректних запозичень. Реферат ілюструється за допомогою презентації.
	3	Питання плану теми висвітлені поверхово. При написанні реферату використана незначна кількість монографічних та нормативних джерел із числа рекомендованих кафедрою. При розкритті питань плану допущені грубі помилки.
	Min 0	Тема реферату не розкрита або в ній виявлено некоректні запозичення (плагіат).
Анотування прочитаної додаткової літератури з курсу	Max 3	У роботі здійснена анотація обраних за погодженням з викладачем – науковим керівником джерел. Наведено бібліографічний опис анотованого джерела, надана

		<p>характеристика його змісту, виділена головна ідея, ключові положення.</p> <p>Анотація містить не лише огляд прочитаного матеріалу, а й аналітичну позицію здобувача вищої освіти з приводу отриманої інформації.</p> <p>Здобувач продемонстрував уміння працювати з літературою, аналізувати норми чинного законодавства, використовувати наукові джерела та правозастосовну практику, робити обґрунтовані висновки. Анотація відповідає вимогам, які пред'являються до такого виду робіт. Вказуються причини обрання певної теми, джерел, робіт конкретних авторів, обґрунтовується актуальність теми, наводиться думка здобувача щодо усвідомленого матеріалу та формулюється висновок.</p>
	2	<p>Анотація здійснена поверхнево, містить лише огляд прочитаного матеріалу. Здобувач не продемонстрував уміння працювати з літературою, ґрунтовно аналізувати норми чинного законодавства, використовувати у необхідній кількості наукові джерела та правозастосовну практику, виокремлювати проблеми правозастосування та головну думку. Зроблені висновки не повною мірою відображають зміст анотованого матеріалу або є помилковими.</p>
	Min 0	<p>Анотація містить лише загальний огляд дослідженого матеріалу. Зроблені висновки не відображають його зміст, є помилковими або містять ознаки академічного плагіату.</p>

<p>Узагальнення правозастосовної практики</p>	<p>Мах 10</p>	<p>Здобувач вищої освіти проаналізував 30–50 судових рішень, процесуальних документів тощо, які були узагальнені ним особисто чи отримані з відповідних реєстрів.</p> <p>Узагальнення належним чином оформлено, наведені посилання на джерела інформації, містить вступ, в якому вказується на актуальність та мету роботи, змістовну частину, яка структурує процесуальні документи відповідно до правової позиції, та висновки.</p> <p>У висновках зроблено акцент на проблемах правозастосування, наявності розбіжностей у тлумаченні норми та/або у правозастосуванні, недоліках і похибках у діяльності правозастосовних органів, існуванні прогалин у законодавстві, неоднаковості у тлумаченні оцінних понять тощо. Узагальнення ілюструється за допомогою презентації.</p>
	<p>8</p>	<p>Здобувач вищої освіти проаналізував не більше 30 судових рішень, процесуальних документів тощо, які були узагальнені ним особисто чи отримані з відповідних реєстрів.</p> <p>Узагальнення оформлено належним чином, має вступ, змістовну частину та висновки. Втім, змістовна частина містить просте перерахування джерел без виокремлення правової позиції правозастосовника, не систематизовані належним чином проблеми правозастосування або це здійснено неповно чи неточно.</p> <p>У висновках вказано на проблеми правозастосування, наявність розбіжностей у тлумаченні норми та/або у правозастосуванні, недоліки та похибки правозастосовних органів, існування прогалин у</p>

		законодавстві, неоднаковість у тлумаченні оцінних понять та ін.
	6	Здобувач вищої освіти проаналізував не більше 20 судових рішень, процесуальних документів тощо, які були узагальнені ним особисто чи отримані з відповідних реєстрів. Узагальнення оформлено належним чином, має вступ, змістовну частину та висновки. Втім, змістовна частина складається з простого перерахування джерел без виокремлення правової позиції правозастосовника, належним чином не систематизовані проблеми правозастосування або це здійснено неповно чи неточно. У висновках не визначені проблеми правозастосування, не наведено розбіжностей, які мають місце у правозастосовній практиці.
	4	Здобувач вищої освіти проаналізував не більше 10 судових рішень, процесуальних документів тощо, які були узагальнені ним особисто чи отримані з відповідних реєстрів. Узагальнення оформлено належним чином, має вступ, змістовну частину та висновки. Втім, змістовна частина складається з простого перерахування джерел без виокремлення правової позиції правозастосовника, не систематизовані належним чином проблеми правозастосування або це здійснено неповно чи неточно. У висновках не виокремлено проблеми правозастосування, не наведено розбіжностей, які мають місце у правозастосовній практиці, задля чого здійснювалося узагальнення.

	2	Здобувач вищої освіти проаналізував не більше 5 судових рішень, процесуальних документів тощо, які були узагальнені ним особисто чи отримані з відповідних реєстрів. Узагальнення оформлено належним чином, має вступ, змістовну частину та висновки. Втім, змістовна частина складається з простого перерахування джерел без виокремлення правової позиції правозастосовника, належним чином не систематизовані проблеми правозастосування або це здійснено неповно чи неточно. У висновках не виокремлено проблеми правозастосування, не наведено розбіжностей, які мають місце у правозастосовній практиці, задля чого здійснювалося узагальнення.
	Min 0	Відсутній аналіз обраних судових рішень або відповідних процесуальних документів, викладено лише зміст зібраних матеріалів. Узагальнення належним чином не оформлене та не структуроване; не наведені посилання на використані джерела інформації.
Есе	Max 10	Есе виконано самостійно, сумлінно й добросовісно. Містить ключову ідею, що розкривається у змісті роботи на конкретних прикладах із судової практики, прецедентах Європейського суду з прав людини, підходах науковців, але з формуванням та наведенням автором власного ставлення до досліджуваного питання.
	5	Есе фрагментарно розкриває ключову ідею, містить методологічні помилки, недостатнє обґрунтування досліджуваного питання.

	2	Есе фрагментарно розкриває ключову ідею, не відповідає стилю есе, не містить авторського висновку щодо розглядуваного питання.
	Min 0	Тема есе не розкрита або в ній виявлено некоректні запозичення (плагіат).
Складання термінологічного словника	10	Здобувач вищої освіти повністю виконав завдання стосовно створення заздалегідь узгодженого переліку термінів, що відображають термінологію галузі (кількох галузей) знань або лексику спеціальної сфери. Складено список термінів, пов'язаних із певною тематикою дисципліни, що вивчається, і надано їх визначення. Підготовлений словник містить не менше 15 термінів. Здобувач спирався при підготовці словника на чинне законодавство, міжнародні нормативні акти, практику Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України й Верховного Суду, а також сучасну вітчизняну та зарубіжну наукову літературу за обраною темою.
Розробка схем, таблиць, діаграм	5	Розроблено схему, таблицю, діаграму на основі комплексного аналізу чинного законодавства, узагальнення правозастосовної практики, опанування літературних джерел з навчальної дисципліни, яку вивчає здобувач вищої освіти. Належна систематизація матеріалу дозволила ґрунтовно проаналізувати взаємозв'язки, відмінності тощо. Цей вид індивідуальної роботи бажано проілюструвати презентацією, що значно підвищує її ілюстративність. Робота виконана акуратно, ретельно, ґрунтовно, самостійно.

Створення презентації	3	За допомогою програми Microsoft PowerPoint або за вибором здобувача іншого зручного програмного забезпечення підготовлено презентацію однієї з тем навчальної дисципліни, що вивчається. Подача матеріалу повинна бути динамічною, цікавою, ілюстративною, з використанням різних видів зображень. Презентація має містити не менше 10 слайдів та повністю розкривати питання.
Створення короткометражного фільму	10	Презентується фільм тривалістю не менш 2–3 хвилин аудіо-відео або відеоконтенту. Сюжет фільму охоплюється єдиною метою, містить ідею, яка заздалегідь обговорена з науковим керівником. Фільм виконаний якісно, звук чіткий, є доступним для перегляду.
Написання та опублікування наукової статті	10	Наукова стаття є логічно завершеною, ґрунтовною, у ній досліджено найбільш актуальні проблеми чи певне питання, яке є важливим для поглиблення знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни, що ним вивчається. Стаття має науковий стиль викладу. Змістовно їй притаманні точність, зрозумілість, зв'язаність (логічна несуперечливість), цілісність, грамотність, довершеність матеріалу та його високий науковий рівень. Структурні елементи статті відповідають вимогам видання, до якого вона подається. Максимальний бал виставляється за умови опублікування підготовленої статті видавництвом.

<p>Написання та опублікування тез доповіді на конференції</p>	<p>5</p>	<p>Тези виступу на науково-практичній чи науковій конференції відповідають вимогам, які висуваються до такого виду роботи. Вони лаконічно формують ключові моменти, що презентують доповідь, з якою здобувач вищої освіти виступив або бажає виступити на конференції. Тези оформлені відповідно до вимог, що висуваються організаторами конференції чи видавництвом. Максимальний бал виставляється за умови їх опублікування.</p>
---	----------	---

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90–100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80–89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75–79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70–74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60–69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35–59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Електронне видання

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ І ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**для студентів 1 курсу
денної форми навчання
галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності D 8 «Право»**

Укладачі: Дмитрик Ольга Олександрівна,
Дамірчиев Мушфік Іскандер Огли,
Деменко Олександр Євгенович,
Єфремова Катерина Вікторівна,
Котенко Артем Михайлович,
Маринів Наталія Анатоліївна,
Товкун Людмила Вікторівна,
Шаренко Максим Сергійович,
Галинська Карина Юріївна,
Овчаренко Анастасія Сергіївна,
Павлуненко Катерина Леонідівна,
Паращенко Олександра Костянтинівна.

Відповідальний за випуск:
Дамірчиев Мушфік Іскандер Огли

Редактор *Л. Русанова*